

LAIKMETS

Par tautu un tēvzemi

[Faint, illegible text, possibly a signature or date]

PAR TAUTU UN TĒVZEMI

Pāri latviešu zemei atskanējis aicinājums, kas savilņojis cilvēku prātus. Rodot dziļu atbalsi latviešu sirdīs, šis aicinājums nesis sen gaidīto izdevību stāties cīnītāju rindās pret boļševismu.

Latvieši arvien bijuši cīnītāji. Visos laikos latviešu jaunekļi un vīri bez īpaša aicinājuma bijuši gatavi stāties pretim ienaidniekam. Šo cīņas gribu latvieši bija gatavi pierādīt arī tajās liktenīgajās dienās, kad boļševiku armijas iesoļoja Latvijā. Tā nebija latviešu kaņavīru, ne arī tautas vaina, ka žīdu un brīvmūrnieku valgos sapinūsies valdība mums toreiz ņēma iespēju ar ieročiem sargāt mūsu zemi. Tam sekojošais boļševiku valdīšanas laiks, kas asinīm slacījis mūsu zemi un sāpju vaidiem pildījis latviešu sētas, mums visiem norādījis vienīgi pareizo ceļu. Šis ceļš ved uz Eiropu, kas tagad, ciešā vienībā slēgusies, iet cīņā pret boļševiku varmākām.

Jau pagājušā gada jūnija un jūlija dienās, nekādu aicinājumu negaidot, latviešu vīri ķērās pie ieročiem, lai atbrīvotāju kaņavīriem palīdzētu iztīrīt mūsu zemi. Plecu pie pleca ar vācu kaņavīriem latviešu brīvprātīgie pagājušā vasarā gāja cīņā pret boļševikiem, triecot tos arvien tālāk uz austrumiem, palīdzot iztīrīt savu zemi no boļševiku bandām. Ja arī pie mūsu zemes robežām lielākai daļai latviešu brīvprātīgo nācās apstāties, tad viņu domas arvien gājušas līdzī varonīgajiem vācu kaņavīriem, kas plašajos Padomijas klajumos turpināja cīņu par visas Eiropas brīvību. Visu latviešu brīvprātīgo karstajās sirdīs dega vēlēšanās ar savu zobenu palīdzēt veikt darbu, kas kopīgs visām Eiropas tautām.

Šis brīdis tagad pienācis. Piepildījusies latviešu vīru un jaunekļu karstākā vēlēšanās darbos pierādīt savu līdzdalību Jaunās Eiropas veidošanā. No sētas uz sētu šīs dienās iet ziņa, ka latvieši aicināti vēl lielākā pulkā kā līdz šim stāties cīnītāju rindās, kas austrumos veido dzīvū valni Eiropas drošībai.

Aicinājums, kas šajās dienās pārsalcis Latvijas kalnus un lejas kā sengaidīts viesis sastapis vīrus jau gatavus cīņai. No laukiem un pilsētām, no fabrikām, skolām un meža darbiem kopā nāk vīri, lai, savu tēvu un vecāko brāļu pēdās ejot, dotos cīņā pret boļševismu.

Pagājušais gads, kas tik daudz lējis nevainīgu cilvēku asiņu, prasa asiņainu atmaksu. Vīri, kas paši smagi cietuši no boļševisma jūga, vislabāk zina un saprot, kādas briesmas no tā draud pasaulei. Latviešu brīvprātīgie, kas tagad dosies uz austrumiem, ies cīņā ne tikai par savas zemes un tautas brīvību, bet arī par visu pārējo tautu drošību.

Latviešu brīvprātīgie dodas uz austrumiem laikā, kad tur gatavojas pēdējais trieciens boļševismam. Latviešu tauta var būt lepna, ka šajā izšķirējā cīņā, kas nesis galīgo uzvaru, Jaunās Eiropas Kārtotājs atradis vietu arī mūsu kaņavīriem. Tā ir lielākā atzinība latviešu cīnītājiem, viņu drosmi un varonībai.

Cīņas aicinājums atskanējis pāri mūsu zemei. Kā sen dienās uguns kuri kalnu virsotnēs mūsu senčiem vēstījuši cīņas sākumu, tā šodien aicinājums brīvprātīgiem vēsta par lielo cīņu, kas visu tautu pārvērs par vienu organismu, ar vienu domu un vienu gribu. Cīnītāji, kas dosies uz austrumiem, un viņu piederīgie, kas paliks mājās, veido vienu kopēju saimi, kas vienojusies gribā satriekt boļševismu un tā sabiedrotos.

Cīņā ejot kaņavīri nekad nav prasījuši, kas viņiem par to būs. Arī šodien latviešu brīvprātīgie ierodas pie teikšanās vietās, neprasot atlīdzības apmērus. Viņi, tāpat kā visa tauta, zina, ka mūsu pašu rokās ir latviešu tautas nākotne. No mūsu līdzdalības lielajā cīņā atkarīga vieta, kādu Latvija ieņems Jaunajā Eiropā. Mēs zinām mūsu kaņavīru drosmi, mēs pazīstam latviešu tautas līdzdalības gribu, tāpēc mēs arī zinām, ka šī vieta būs cieņas pilna vieta.

A. Freimanis.

Latviešu vīri stajas cīnītāju rindās, lai kopā ar citām Eiropas tautām dotu pēdējo triecienu boļševismam.

„Laikmeta” arch

Novērtējot Dr. Todt'a spējas un organizatora talantu, Vadonis uzdeva viņam autoceļu būvi. Vadonis un Dr. Todt's apspriež autoceļu izbūves plānu.

„Laikmeta“ arch.

Todt'a organizācijas vīri, ejot līdz priekšējām armijas vienībām, atjauno ienaidnieka sagrautos tiltus un izlabo citus bojājumus. Todt'a vīri daudzos gadījumos veikusi darbus ienaidnieka viesuļguni, parādot izcilu drosmi un saņemot apbalvojumus.

„Koralle“ uzņ.

Uzņemoties bruņošanās un municijas ministra pienākumus, Dr. Todt's izveidoja bruņošanās rūpniecību, pārņēma visaugstāko ražošanas koncentrāciju.

Weltbild

Viens no labākajiem Dr. Todt'a darbiem Vācijas drošībai bija rietumu valņa izbūve. Īsā laikā gar Vācijas rietumu robežu radās neparvarama bunkuru un tanku sprostu sistēma.

Weltbild

Dr. Todt's un viņa darbi

Vācija zaudējusi vienu no spējīgākajiem vīriem, kas veicis grandiozus darbus savas dzimtenes aizsardzībai un labklājībai. Budams viens no tuvākiem Vadoņa līdzstrādniekiem, Dr. Todt's sava mūža lielāko daļu veltījis Vācijas jaunūzbuvei. Dr. Todt'a paveiktie darbi liecina par viņa ārkārtējām spējām un uzņēmību.

Laikā, kad kara briesmas kļuva arvien draudošākas, Dr. Todt's saņēma Vadoņa uzdevumu izveidot rietumu valni. Šis uzdevums bija veicams tik īsā laikā, ka bija gandrīz neiespējams. Un tomēr Dr. Todt's to veica. Viņa radītā miljonu organizācija, kas tagad godam nes sava dibinātāja vārdu, gar Vācijas rietumu robežu izveidoja neparvaramu valni.

Dr. Todt'a mūža darbs bija veltīts jaunūzbuvei un mieram. Karš pārtrauca mierīgo, radošo darbu un prasīja Dr. Todt'a vadītāja un organizatora spējas dzimtenes aizsardzības darbam.

Līdzī kaņavīriem visās frontēs gājuši arī Todt'a vīri, ar cirvi, kapli un lāpstu izlabojot ienaidnieka sagrauto un ceļot jaunu. Todt'a vīri rietumos un austrumos, Norvēģijā un Balkānos cēlušī tiltus, labojuši ceļus un atjaunojuši nopostītās ēkas.

Todt'a vīri tagad turpina sava vadītāja pasākto darbu, stāstot un liecinot par Dr. Todt'a nopelniem.

A K

Krustām šķērsām cauri Vācijai stiepjas lieliskie autoceļi, paudžu paudzēm stāstot par Dr. Todt'a un viņa vīru veikto darbu.

Weltbild

Jaunās Spānijas galva — generalissimū Franko ir reizē arī Spānijas vienīgās partijas — falangas vadītājs. Partijas oficiālais apzīmējums ir: Falange Espanola Tradicionalista y de las J. O. N. S. (J. O. N. S. nozīmē — Juntas de Ofensiva Nacionalsindikālista, latviski: ofensīvo nacionālsindikālistu savienību apvienība). Falangu 1934. gadā dibināja Spānijas otrās republikas prezidenta Primo de Riveras 33 g. v. dēls — Žozē Antonio, kuŗu 1936. g. komunisti zvēriski noslepkavoja. Savā tagadējā formā Franko dibināja falangu jau Spānijas atbrīvošanas kara 2. gadā. Ar 1937. g. 19. aprīļa un tā paša gada 4. augusta dekretiem Franko apvienoja abas pastāvošās organizācijas vienā — politiska rakstura un valstiski politiskas nozīmes iestādījumā.

SPĀNIJA — IZŠĶIRĒJU NOTIKUMU ZEME

Ar Spānijas vārdu jau kopš gadu simtiem saistās daudzi izšķirēji notikumi nevien Eiropas, bet arī pasaules mērogā. Atrodoties uz divu pretstata kontinentu sliedī Eiropas dienvidos, Spānijai nācies pildīt sargpostēna pienākumus brīžos, kad Eiropas tautas piemeklējuši tādi Dieva sodi kā vandaļi, mauri un žīdi, kas visi atstājuši zemē un arī tautā daudz negatīva, prasījuši lielus upurus no tautas dzīvā spēka. Pirmo reizi Spānijas likteņu kopība ar Eiropu parādās, kad Ibērijas kaŗapulkī vēl zem vestgotu vadības dodas pāri Pirenejiem, lai iznīcinātu varenā huņņu karaļa Atilas ordas kopīgi ar rietumu kaŗaspēkiem Katalonijas laukos (451. g.). Eiropa ir glābta no Āzijas. 200 gadu vēlāk sākas islāma uzmākšanās. Pati jūra liekas izspļaujam vienu pēc otra mauru kaŗaspēkus Andalūzijas vilinošajās piekrastēs. 700 gadu mauri noturas Eiropas kontinentā. Šie 7 gadsimti ir izšķirēji Ibērijai. Tanīs veidojas jaunās tautas seja un būtība. Senie ķelti — ibērieši, kuŗu sejās tik daudz romiešu un gotu pantu, dod pēcnācējus, kuŗus nevar saukt par saviem ne Eiropa, ne Afrika, bet gan vienīgi Spānija. Kristīgā kultūra — romiešu un gotu mantinieci — pielaulājas Arabijai. Ja arī beidzot cieš kristīgā Eiropa, islāmam ņemot virsroku, tā saņem jaunus, īpatnus, tomēr arī radošus impulsus. Še tautas pārveidošanās procesā rodas arī jaunradošā gara brīnumdarbi.

Žīdu iespaids Spānijā izpaudās jau diezgan sen, bet jo sevišķi līdz ar islāma ieviešanos. Jau 7. gs. spānieši padzina žīdus.

Jau Spānijas brīvības kara veidojās cieša draudzība starp spāņu un vācu kaŗavīriem. Atbalstot ģen. Franko nacionālo spāņu armiju tās cīņā pret boļševismu, Vācija un Itālija sūtīja brīvprātīgo vienības. Nacionālās Spānijas leitnants sarunā ar vācu virsnieku. Weltbild.

Tikai tie varēja palikt, kas kristījās. Tā laika rases likumi zaudēja savu spēku islāmam nostiprinoties. Žīdi tagad piemetās par draugiem mauru karaļiem un varēja izplatīt savu varu arī mauru vēl nepakļautajā zemē. No žīdu naudas kules bija atkarīgi ir pilsoņi, ir muižnieki, ir karaļi. Žīdi, kuŗu skaits mauru varas laikiem izbeidzoties pārsniedz 800.000, noteica zemes likteni, lēma par kaŗu vai mieru.

Mauru laikos ieviesās arī tie uzskati par dzīves uzdevumiem, kas izpaužas kāda spāniešu rakstnieka raksturojumā — ka viņa tautieši esot drīzāk ar mieru mirt par savu tēvzemi, nekā kautko darīt tās labā. Zemē, kur kaŗš un cīņa bija dienīška maize, zināms, arī cilvēka dzīvībai bija maza cīņa. Tāda parādība kā inkvizīcija ir spāniešu rakstura spilgta izpausme, jo tā bija iespējama tikai zemē, kur nekad neuzskatīja par necilvēcīgu iznīcināt pretinieku. Asiņainiem burtiem rakstīta inkvizīcijas vēsture: tās 350 gadu pastāvēšana saistās ar 340.000 nāves spriedumiem un notiesāto moku pilno nāvi vai nu moku pagrabus, vai uz sārtiem.

Pasaules politikas apvārsnī Spānija nonāk pēc islāma atkāpšanās uz savām izejas pozīcijām Afrikā un pēc Amerikas atklāšanas. Spānija izveidojas par pasaules spēcīgāko un bagātāko lielvalsti. Zelts gan ieplūst straumēm zemē, bet par to Spānijai jāsamaksā ar savu labāko zemes dēlu un meitu asinīm. Tās aiziet jauno Dienvidamerikas valstu iedzīvotāju rases uzlabošanai.

Līdz ar Francijas iespaidu sākās liberālisms un brīvmūrnieku ložu iespaids uzvaru gājiens. Kapitālisms nomainīja feodālismu arī Spānijā, bet ne viens, ne otrs no

Jaunais falangists — Spānijas nākotnes simbols. „Laikmeta” arch.

Nacionālās Spānijas falangā organizētu jaunatne jau no bērnu dienām mācās lauksaimniecības darbus. „Laikmeta” arch

ne bija spējis atrisināt un attīstīt tautas iedzīvotājus, pacelt tautas spējas un izveidot apstākļus, valsts un nācijas interesēs atbilstošā līmenī. Spānijas intelliģence gan modernizējās, bet akli, tikai ārēji. Spānijas iedzīvotāju lielākā daļa 20 gs. sākumā vēl arvien dzīvoja sociālos un saimnieciskos apstākļos, kas maz atšķīrās no viduslaiku apstākļiem. Pašinciātīvas trūkuma dēļ Spānijā arvien vairāk sāka iespiesties ārzemju kapitāls, jo ārzemēm vajadzēja tās dabas bagātības — akmeņogles, dzelzi, varu, alvu, dzīvsudrabu, kas Spānijai daudz, bet nav tikai pilnīgi izmantotas. Ārzemju kapitālam Spānijā bija vēl jo izdevīgāks darba lauks lēto darba rīku dēļ, jo spāniešu strādnieks un zemnieks arvien bijis pieticīgs, pat pārāk pieticīgs.

Spānija ir galvenā kārtā agrāra zeme, jo 54% iedzīvotāju pārtiek no lauksaimniecības. 1935. gadā Spānijā bija 6,6 milj. lauksaimniecību un lauksaimniecības uzņēmumu, bet savas zemes bija tikai 950.000 zemnieku. 10 milj. ha, t. i. gandrīz divas trešdaļas lauksaimniecībā izmantoto zemju Spānijā, atradās 9000 lielu muižas īpašnieku un tikpat daudz lielsaimnieku rokās. Minēto 6,6 milj. lauksaimniecību skaitā bija 3800 muižas ar lielāku platību par 500 ha, 50.000 īpašumu 50 ha caurmēra platības, 250.000 lauksaimniecību ar 12 ha caurmērā. Turpretim 1,5 milj. lauksaimniecības zemju platība bija tikai 2,4 ha caurmērā. No šo zemes rūku 3,6 milj. ha kopplatības 2 milj. ha bija nomāta zeme. Beidzot bija vēl 5 milj. sīko lauksaimniecību ar mazāk par 1 ha zemes. Tādā kārtā 95% spāniešu zemnieku apsaimniekoja mazāk par vienu trešo daļu Spānijas derīgās zemes. Galvenā kārtā tā bija rentēta zeme.

Starp 5 milj. sīko lauksaimniecību bija sastopami 850.000 tādu zemes rūku, kuru dienas ienākums nepārsniedza vienu pezetu. Tas ir mazāk par vienu piektdaļu no tās summas, kādu parastais spānietis ar vidējiem ienākumiem izdod ik dienas dzīves vajadzībām. Pirms Spānijas pilsoņu kara 1 pezetas vērtība līdzinājās apm. 30 fenījiem. Šiem 850.000 sīkzemnieku vēl jāpieskaita 160.000 citu sīkzemnieku, kas visi bija spiesti meklēt darbu ārpus savām saimniecībām, jo tās tiem nenodrošināja pārtiku dzīvei.

Spānijas iedzīvotāju masu saimnieciskā un sociālā stāvokļa zemo līmeni izrietēja no Spānijas visu iepriekšējo gadsimtu vēstures. Daudzus gadsimtus saimnieciskais stāvoklis Spānijā bija trešās un pat ceturtās šķiras jautājums. „Tie, kam par to bija jānes atbildība, nicināja saimniecisko darbību, to arī nepārzināja un arī neprata“, rakstīja Max's von Boehm's. Darba un cilvēka dzīvības nicināšana vispār izrādījās par to traģisko motīvu, kas gadsimtiem ilgi kavēja spāniešu attīstību un stipri iespaidoja to raksturu.

Sociālo pretrastību problēmas mākslīgi vēl saspīlēja un iespaidoja, izmantojot savā labā no ārienes marksisma, sindikālisma un anarchisma kustības līdz ar masoņu ložām. Šo kustību ietekmējumā 1931. g. 14. aprīlī dzima Spānijas otrā republika ar pirmiem šausmu darbiem pēc Maskavas receptes un diktāta. „Jaunās brīvības“ pirmais gads vien nesa 233 slepkavības, 17.000 ieslodzījumu cietumos un pāri par 100 izpostītu baznīcu, seno klosteru un vēl daudz citu vēsturisku vērtību.

Boļševisms kā revolūcionāra ideja cieta vislielāko neveiksmi 1933. g. janvārī, kad nacionālsociālistiskā revolūcija Vācijā ņēma leņinismam katru iespēju pārsviesties uz Berlīni, lai no turienes tiešā ceļā turpinātu ieviesties rietumos. Maskavas kominterns par savas darbības tuvāko lauku tādēļ vispirms izraudzījās Franciju, kur tam labvēlīgus darbības apstākļus bija sagādājusi Leona Blūma valdība. Kominterns ar brīvmūrnieku ložu atbalstu padziļināja masu radikālizēšanu Spānijā, cenšoties panākt Spānijas sovjetizēšanu. Tādā ceļā boļševiki centās nostiprināties šai Eiropas daļā, lai tad pāri Pirenejiem turpinātu savu graušanas darbu Francijā un visā Eiropā. Masu kūdītāji 1934. g. panāca jaunu terrora izpausmi. Tā sekas bija atkal 1400 noslepkavoti un 3000 ievainoti nemieros. Milzu soļiem drāma tuvojās savam kulminācijas punktam, kad 1936. g. februāra jaunajās parlamenta vēlēšanās labā spārna partijas atkal, tāpat kā 1933. gadā, guva pārliecinošu uzvaru. Spānieši otro reizi rādīja savu atmodu, jo labi redzēja, kur tos tiecas vest radikālās plāpas. Uz anarchiju nebija ilgi jāgaida. 1936. g. nākamajos mēnešos sakūditās masas nopostīja vai izlaupīja

atkal 400 baznīcas, noslepkavoja 270 un ievainoja 1280 spāniešu patriotu. Kalvo Sotello — Spānijas monarchistu vadonis un topošās jaunās spāņu nācijas cerība kortesā nāca klajā ar savu apsūdzību pret Spānijas kapračiem. Visa Eiropa šo apsūdzību uzņēma dzirdīgām ausīm. Sekoja Parīzes brīvmūrnieku ložas pavēle — darīt Kalvo Sotello nekaitīgu. Naktī uz 13. jūliju Spānijas bijušo ministru Kalvo Sotello aizveda no viņa dzīvokļa spāniešu boļševiku miliči automobili uz kapsētu un apraka viņu kā nošautu suni.

Viss bija sagatavots, lai pārvērstu Spāniju par padomju republiku. Padomju savienības speciālisti un kominterna agenti pārpludināja visu zemi. Sarkanais kara ministrs Acama jau 1934. g. bija gādājis, lai demoralizētu un sagrautu armiju. Armijas labākie virsnieki bija atcelti no saviem posteņiem, kaņavīru rindas decimētas. Spānijas cīnītāju izlases daļa — civilā gvarde — bija pārpludināta ar kreisajiem radikāļiem. Municijas un ieroču noliktavas bija pārvietotas no centru tuvumā, kur tās viegli bija pieejamas boļševizētām pūlim.

Maskavas boļševiku algadzis Largo Kalvaljero gaidīja tikai pavēli caur Parīzi proklamēt padomju Spāniju. Stāvokli varēja glābt tikai Spānijas patriotu izšķirēja rīcība. Spānija nevarēja gaidīt, kamēr līdz pēdējam vīram noslepkavo tās labākos dēlus, vadītājus, intelliģenci, tās pilsoņus — patriotus un galīgi iznīcina tās bagātības. Ģenerālis Franko 1936. g. 18. jūlijā izšķīrās par pretakciju, lai glābtu Spāniju. 18. jūlijs ir nacionālās atmodas diena. Tā ir pilsoņu kara sākuma diena. Tā ir arī boļševistiskās revolūcijas sākuma diena. Spānija ir atkal Eiropas izšķirēju notikumu zeme — sargpostenis, aizsargvalnis pret boļševisma briesmu ieviešanas visā Eiropā.

(Skat. 26. l. p.)

Spānijas zemnieks ar paļāvību raugās nākotnē, jo valsts rūpējas un gādā par zemniecības stāvokļa nodrošināšanu.

„Laikmeta“ arch.

Spāņu talangistes dzīvi piedalās valsts atjaunošanā, gādā par brīvības kara invalidiem un piedalās sabiedriskās palīdzības darbā.

„Laikmeta“ arch.

Virna no lielākām angļu zemūdenēm „Triumph”, ko nogremdējusi vācu kara flote. No šī tipa zemūdenēm angļiem atlikušas vairs tikai 9.

Scherl.

Kada vācu zemūdenes komandieris kaptein. Hardegen's, kurš pie Amerikas krastiem nogremdējis 8 lenaidnieka kuģus 53.000 br. to koptilpumā.

„Weltbild“.

Vācu zemūdenes pie Amerikas krastiem nogremdējušas 15.000 br. to lielo amerikāņu transportkuģi „Amerikaland”, kas spēja uzņemt 25.000 to lielu kravu.

Scherl.

SABRŪK BOĻŠEVIKU CERĪBAS.

Angļu un boļševiku propaganda visu laiku lielas cerības lika uz „ģenerāli Ziemu”, kuram vajadzēja salauzt vācu armijas pretestības spējas. Taču vācu un Vācijas sabiedroto karavīri pierādīja, ka arī 40 un 50 gradu sals tos nespēj kavēt. Ne tikai somi un citu ziemeļu tautu karavīri, bet arī dienvidnieki — spāņi un itāļi, sekmīgi spītējuši bargajam salam. Sīvās atvairīšanas cīņās, kurās boļševiki cietuši smagus zaudējumus, pierādījušas, ka boļševiku cerības uz „ģenerāli Ziemu” pilnīgi sabrukušas.

Kāda spāņu brīvprātīgo vienība austrumu frontē. Neraugoties uz dienvidniekiem nepierasto stipro salu, spāņu karavīri drosmīgi dodas cīņās austrumu sniega klajumos.

Scherl.

SOMU FRONTĒ. — Boļševiki bēgot izpostījuši Staļina kanāļa slūžas pie kanāļa iztekas Onegas ezera ziemeļos.

„Weltbild“.

Vācu Afrikas korpusa karavīri cīņā ar britu bruņotiem tankiem un pierādīja leņķus.

KARA AINAS

SMAGS TRIECIENS AMERIKAS FLOTEL.

Ruzvelta gribētais karš amerikāņiem katru dienu nes smagus zaudējumus. Paredzēto uzvaru vietā amerikāņi visās vietās cieš vienu zaudējumu pēc otra. Vienu no smagākajiem triecieniem Amerikai nācās saņemt pašai pie saviem krastiem. Vācu zemūdenes, veicot tālu ceļu, drosmīgā uzbrukumā kuģu karavānām nogremdējušas vairākus desmitus kuģu 300.000 br. to koptilpumā.

JAPĀŅU OPERĀCIJU BAZES PAPLAŠINĀS.

Japāņu vienoto bruņoto spēku — kara flotes, aviācijas un kājnieku operācijām paplašinoties, viens pēc otra krit britu imperijas balsti Klusajā okeanā. Japāna tagad pārvalda Klusā okeana telpu. Iegūstot par neieņemamu uzskatīto Singapuras cietoksni — „Austrumu Gibraltar”, Japāna nodrošinājusi sev svarīgu izejas bāzi, kas tai dod iespēju visplašākā vēriena operācijām Indijas okeanā un Bengalijas jūras līcī. Operācijām Austrālijas virzienā japāņi tādas izejas bāzes guvuši ieņemot Holandes Indijas galvaspilsētu Bandermasīnu — Borneo salas dienvidos — pie Javas jūras un stratēģiski svarīgus punktus Celebesa salā. Japāņu kara flote tādā kārtā atgriezusi angļu floteli visus ceļus uz Austrāliju.

ROMMEL'A TRIECIENS TURPINĀS.

Ziemeļāfrikā turpinās ģenerālpulkveža Rommel'a uzbrukumi angļu pozīcijām. Atbalstot kājnieku un tanku vienības, vācu aviācija dienā un naktī atkārtoti bombardē Tobrukas militāros nocietinājumus un ostu. Vācu aviācija vairākkārtējos uzbrukumos vērsusies arī pret angļu aerodromiem Ziemeļāfrikā, iznīcinot uz zemes un gaisa kaujas vairākas ienaidnieka lidmašīnas.

Burmas galvaspilsēta Ranguna — angļu kara materiālu piegādes ceļa izejas punkts, pret kuģu tagad pastiprinātā kārtā vērstas japāņu operācijas. Ar šīs pilsētas ieņemšanu būtu izšķirts Čunkingas valdības liktenis.
„Weltbild”.

PELDOŠAS SALAS SMAIDU EZERĀ.

Uz Martabanas jūras līci — Burmas lejas galā, savus ūdeņus raida divas spēcīgas kalnu upes — Iravadi un Šitanga. Tās savu deltu apgabalos veido purvainus un džungļainus apgabalus, kas lietus periodos stipri pārplūst. Šo apgabalu iedzīvotāji savas mītnes tādēļ ceļ uz pāļiem. Tā paša iemesla dēļ apgabala iedzīvotāji ierīko arī peldošus sējumu laukus. Visipatnāki tie ir Inle ezerā, kuģu tūristi iesaukuši par Smaidu ezeru.

Peldošo tirumu pamatu veido saknes un niedres. Uz tā uzber zemi un ierīko augļu un sakņu dārzus. Plūdu laikā šie tirumi paceļas līdz ar ūdens līmeni un tā nekad nepaplūst.

„Laikmeta” arch.

Smaidu salas pilsētiņas — Manpanas galvena fela. Še dzīvo tikai šīs pilsētiņas „augstākais simts”, bagātākie iedzīvotāji. Nabadzīgākie zvejnieki apmetas uz dzīvi peldošu salu un kanālu mudžekli un mītnās mazās budiņās.
„Laikmeta” arch.

Malajas pussalu, no kuras japāņi izsita angļus, ar Singapuru savienoja šis 1,5 km garais dambis. Augļi atkapjoties to nzspridzināja. Pāri dambim bija ierīkota arī dzelzceļa līnija.
„Weltbild”.

44 vīru ikdienas frontē

Prof. Wilh. Petersen a kokgriezumi.

44 vīrs.

Kādā austrumu frontes posmā, kur cinās arī SS vīri, iestājies klusuma brīdis. Ziemas apstākļu dēļ nav paredzams tuvākās dienās pāriet jaunā triecienā. Bolševiku bataljoni, kas vairākkārt mēģinājuši nākt uzbrukumā, saņēmuši tik asiņainu mācību, ka pagaidām vairs nerādās. Frontē iestājas ikdienas dzīve. Tas nozīmē, ka joprojām ar pulksteņa precizitāti sardze nomaina sardzi pozīciju priekšā — nevienam nepiederošā zemē, pie ložmetējiem un citiem ieročiem nenogurst maiņas karavīra acs, raugoties sniega klātajā ainavā. Tai laikā no dienesta brīvie vīri pavada laiku savos mitekļos — vai nu ierakumu bunkuros, vai kādā pussagrautā sādžas mājēlē.

Aprīnojama ir vācu karavīru tieksme pēc mājības un vēl aprīnojāmāka viņu māka ērti ierīkoties pat visneērtākajos apstākļos. Ja apmešanās paredzēta kādā krievu sādžas būdā, tad pirmais darbs to pamatīgi iztirīt. Slotas, beržamie, ziepes, smiltis un ūdens spaiņi — viss izaug kā pēc burvja mājiņa. Vīram vīru netraucējot, darbs veicas, it kā šie ļaudis visu mūžu būtu trenējušies šādam tīrīšanas darbam. Tad parādās pat tapētes un gleznas pie sienām! Sakritušā krāsns pārvēršas omulīgā kamīnā, kurā silti sprēgā pašu cirstā malka. Un tā viesīgā sadzīve var sākties!

Tā tiešām ir viesīga, jo SS vienībās (Sturm Staffel — triecienu vienība) visi ir brīvprā-

Ar vleglo ložmetēju uzbrukumā. 44 vienības automātiskie ieroči, drosmīgu un labi sagatavotu vīru rokās, sagrauj katru bolševīku pretestību austrumu frontē.

tie un blakus vācu karavīram par labāku rītdienu cinās visdažādāko Eiropas tautu dēli. Kur dažādas tautas, tur dažādas gaumes, bet labo saskaņu noteic vienotais mērķis, un sadzīves omulību, kā labs un kultūrais namatēvs, vada vācu karavīrs. Nekad netrūkst jaučības, anekdoti hirst, ka spēj tik klausīties un smieties, bet nekad šai saimē nedzird rupjību, kas mūsu atmiņā vēl no cara laikiem tā saistās ar karavīru dzīvi. Latviešu zēns, kas atbraucis atvaļinājumā no savas SS vienības, to atzīmē ar lielāko prieku. Netrūkst arī mūzikas, jo vācu karavīri vispār ļoti mūzikāli: labprāt dzied un spēlē dažādus instrumentus. Šis karavīru dziesmiņas mēs jau pazīstam arī aizmugurē: drusku sentimentālas — par dzimteni, milu un draugu. Tās krasi atšķiras no veselu gadu dzirdētām jām gaudu dziesmām par godu Staļinam, Vorošilovam, Budjonnijam, Čapajam un

Granātu metējs. 44 vīrs iet uzbrukumā, tērpiens apkārtnei pieskaņotā plankumainā (ziemu baltā) pārvelkamā jakā.

velns zina kam, kā arī no bravūrigajām slavas dziesmām „tačankai” un „vintovkai”. Kā saka, katrs dzied par to, kas viņam tas mīļākais, bet bolševiks par to, ko pavēl partijas žīdi. Katrā novietnē skan arī radio.

Bet ne jau nu dziesmās un mūzikā vien pāiet SS vīru brīvais laiks starp divām kaujām. Dažam labam zib rokā adata, piešūjot kādu atbildīgu pogu. Citam neliek miera personīgā piezīmju grāmatiņa, kurā tik daudz adrešu. Veikls rakstītājs uzraksta dienā 10 un pat 20 vēstuļu saviem radiem, draugiem un draudzenēm. Vācu karavīri, kas gājuši cauri Rīgai, neaizmirst šo viesmīlīgo pilsētu arī frontē, tādēļ laba daļa vēstuļu adresēta turp. Rakstītāji nelauza galvu par nosūtīšanu, — gan jau sakaru dienests veiks visu!

Vēstules vēl šā tā, bet kad uz fronti veļas vesela paciņa lavina, tad dažreiz tiešām

vajadzīgi ierobežojumi. Bet paciņa frontes ikdienā atnes milzumu prieku. Ja jautā SS vīram, par ko tad visvairāk priecājas saņēmejs, viņš atbild: „Par visu ko: par cigaretēm, saldumiem, siltām zeķēm; nē, sevišķi par sipoliem, bet vispareizāk — par pašu paciņu, neatkarīgi no satura!”

Gaismu karavīra ziemas mitnē parasti dod paša pagatavotā stearīna lampa. Tās gaismā visi salien ap sūtījumu: no kurienes, kas par mantām? Uz brīdi izraisās lokālpatriotisms:

„Nav labākas mantas par Minchenes alusdesām!”

„Bet Rīgas dūmu desa?”

„Un Spānijas apelsīns?”

„Bet žāvēta Norveģijas siļķe?”

Lai vienotos, visiem no visa jānogaršo, un drīz viens slavē otra mantu, līdz visi apmierināti.

Ēdienu ziņā dažādu tautību saimē vienmēr vislielākās pretilības: vācu karavīram patīk biezs vīrums, latvietis, turpretim, pieradis pie zupas un bieza otrā ēdiena. Latvietis labprāt strebī skābus kāpostus, ja sādžā tos dabū no kāda krieva, bet vācietis smejas, ka tie ir pilnīgi sabojāti vitamīni. Par ēdieniem SS vīriem nebūtu galva jālauza, jo kādā vienībā savu darbu veic pat mūsu Romas pagraba vecākais pavārs, bet vai tad arī tai pagrabā vēl miera laikos viņa darbu nekritizēja? Un karavīrs frontē gluži dabīgi ēd labāk nekā mēs aizmugurē, viņam ir auglu komposts un vitamīnu konfektes, pat savs malciņš ruma pie tējas un pupiņu kafija brokastīs!

Ikdienai frontē pieder arī tuvākās apkārtnes izdaiļošana. Piemēram, arī tas ir vācu karavīra brīvā laika nopelns, ka kādā sādžā iebrāucēju apsveic liels lācis (profams, izbāzts) ar bolševika „pulķiša” cepuri galvā un degvīna pudeli rokā. Citur Lēpina statujai pacelta roka vācu sveicienam. Krustcelēs sastopami jautra satura virziena rādītāji un brīdinājumi, piem.: „Tas šoferis nolauzīs kaklu, kas te brauks kā akls!”

Šo kluso ikdienu pēkšņi pārtrauc trauksme. SS vīri tveķ ieročus un dodas savās vietās. Židiski bolševistiskie komisāri atkal dzen kādu pulku uzbrukumā. Veltīgas pūles: vācu fronte austrumos stāv kā nesagraujams aizsargvalnis jaunajai Eiropai!

K. K.

No kara slimnīcām pietrontes joslā ievainotos ar lielajām „Ju-52” lidmašīnām nogādā dzimtenē.

„M. I. P.” 4 uzp.
„M. I. B.” 1 uzp.

Kūpi un uzmanīgi ievainotos novieto lidmašīnā. Ievainotie karavīri zina, ka dara visu, lai saglabātu viņu dzīvību un veselību.

Sanitārā palīdzība frontē

Ievainotais karavīrs ir pirmā vietā. Viņam pieder pirmās rūpes, jo viņš savai tēvzemei devis vairāk kā citi savas asinis. Līdz ar pirmām vienībām austrumu frontē atrodas arī kara sanitārais personāls — ārsti, māsas un sanitāri. Apgādāti modernākiem ārstniecības līdzekļiem, sanitārām mašīnām un medikamentiem, ārsti ar saviem palīgiem gādā, lai ievainotie saņemtu pēc iespējas ātru palīdzību. Frontes priekšējās līnijās izdara ne tikai pārsējumus, bet arī vieglākas operācijas. Smagākos gadījumos ievainotos ātrās palīdzības mašīnās nogādā tālāk aizmugurē iekārtotās slimnīcās, kur iespējams izdarīt arī lielākas operācijas. No kara slimnīcām pietrontes joslā ievainotos, kuriem nepieciešama ilgāka ārstēšana, nogādā valsts iekšienē. Slimnieku transportu veic lielās „Ju-52” lidmašīnās, kas īpaši iekārtotas slimnieku pārvadāšanai. Sanitārā transporta lidmašīnas pavada t. s. „lidojošās māsas”, kas visu ceļojuma laiku rūpīgi gada par ievainotiem. Ilgāk ārstējamus ievainotus parvieto uz dzimtenes slimnīcām, dodot viņiem iespēju satikties ar pieaugušajiem, tādā kārtā īsinot slimnīcā pavadāmo laiku. **Kl.**

Austrumu kaujas lūkos un tālajos ziemējos, kur zemi kļūst bieži sniega kurti, ievainoto transportam lieto īpašas arocraucēšanas.

Arī lidmašīnas apkārtpe dodas palīga ievainoto novietošanai, jo austrumu lidlaukā valda stindzinošs sauls.

Vistālākos frontes sektoros apmeklē medicīniskās palīdzības automašīnas, kas iekārtotas slimnieku izmeklēšanai, operācijām un zobu ārstēšanai.

(7. turpinājums.)

„Ko nu stāsti! Lielais nams pie Viestura dārza pieder vecajam Griķim. Jaunajam Mežaparkā esot tikai viena savrupmāja — vasarnīca.“

„Tikai,“ jauniņa strādniece nopūtās. „Ēs būtu ar mieru visu mūžu gridas berzt, ja tikai viņa sieva kļūtu! Šis jaukais cilvēks: Strādniekiem ierīko kino, bērniem bērnu dārzu, visus apdāvina Ziemassvētkos. Jā, es dzirdēju, ka viņš pie fabrikas celšot strādniekiem ģimenes mājiņas tāpat kā Vācijā.“

Abas vecās sievas sminēja. „Nuja, aušņ, tev jau galvā sakāpis tas valsis, ko jaunais direktors ar tevi mūsu eglītes vakarā nodejoja.“

XVI

Tanī pēcpusdienā Daila bija sarīkojusi mājā dāmu kafiju. Alce savā visskaistākajā mežģīņu priekšautiņā saņēma Dailas draudzeņu kažokus un kažokādām rotātos mēteļus. Sešas draudzenes ar vienādiem matu cekuliem un vienāda isuma svārkkiem apsēdās Griķu gaumīgajā viesistabā pie kafijas galda. Viesistabas zilās un zeltainās krāsas spilgti uzliesmoja pēdējos ziemas saules staros. Garoja kvēlā mokka, trauslie cepumi smaržoja pēc mandeļēm un anīsa. Galdu greznoja liels maijpuķīšu pušķis, kas atgādināja Gaujas plavu Vasarasvētkos.

Andrejs Eglītis

AIZVEŠTIEM MĀTE DELAM

*Kāda jūra tevi aiztur,
Kādi augsti kalni nelaiž,
Kāda nāve tevi gūsta,
Mans dēls?*

*Nav aizvērusās acis,
Nedz dusējusi auss,
Tik eļļas trauks deg logā
No nakts uz nakti sauss.*

*Ne tevis man, ne kapa.
Zem tumsas uguns smok,
No asarām un vēja
Blāvi, uzliesmo un plok.*

*Nu vētras nakti klausos —
Sirds tavus soļus zin.
To nav. Ap veco māju
Zvērs smilgstot pēdas min.*

*Kāda jūra tevi aiztur,
Kādi augsti kalni nelaiž,
Kāda nāve tevi gūsta,
Mans dēls?*

Visām draudzenēm galvvidū turējās mazas cepurītes, tikai Daila, kā namamāte, ļāva aplūkot savu purepzelteno matu mākslīgo savijumu pakausī. Viņas gaišzilā kleita ar uzšūtām puķēm saderēja ar matu gaišumu un mēbeļu krāsām.

„Ko dara tavs gaļlaicīgais brālis, Daila?“ jautāja Rūta Magone. Galvenās bankas direktora meita, kas Antonu nemaz nepazīna. Viņa dzīvoja Šveicē pie sava krusttēva konsula un uz Rīgu atbrauca tikai ciemos. Par Griķu Antona lielo atturību viņai pastāstīja citas Dailas draudzenes, jo viņas visas bija skolas biedrenes. Dailavas smējās, bet Daila atbildēja Magonei: „Mans brālis gaida, kad Galvenās bankas direktora meita viņu baidinās, tas fabrikai būtu izdevīgi.“ Rūta nemaz neapvainojās. Pūdeņa princeses dzēlības viņa labi pazina. „Labprāt es viņu baidinātu, jaukā Daila, kaut gan stāsta, ka viņš neprotot ne piecas minūtes dāmai laiku kavēt, bet tu jau viņu man pat neparādi. Varbūt man vajadzēs tavu brāli baidināt rakstiski...“

„Vari droši riskēt! Antons nēsā angļu uzvalkus un dejo kā... kā... princis,“ iesaucās kāda cita.

„Jā, tikai diemžēl ar savām strādniecēm fabrikas sarīkojumos,“ zoboļās Daila.

„Cik interesanti! Vai tu mani nevari aizvest uz kādu fabrikas balli?“ ziņkārē iedegās Rūta.

„Ja tev patīk, lūdzu. Sestdien mūsu fabrika rīko kādu etnografisku vakaru „Senā Kursā“. Sameklē tautiskus brunčus un nāc.“

„Vai tu, Daila, vienmēr apmeklē šādus vakarus?“

Daila viegli saviebās. „Tur ir gaļlaicīgi kā laukos, bet pienākums, jeb pareizāk sakot, veikals to prasa. Māte ar tēvu gan ielabprāt un Antons... Tas ar sirdi nododas tautiskajām izpriecām. Īsti nezinu, kas viņš ir, ideālists vai...“

„Idiots,“ nedzirdami nočukstēja Guna, vienīgā precētā sieva „barā“. Viņa, tāpat kā visas Dailas draudzenes, kādreiz tikoja iegūt Antonu, bet, rūgti vilusies, apprecēja paputējuša namsaimnieka dēlu. Dzirdēdama, ka Rūta Magone iekāist, Guna sminēja. Magone nepazīna Antonu, viņai nebija ne jausmas par šo vīrieti. „No sava tēva esmu dzirdējusi tikai labu par Antonu. Viņš nesot sauss veikalmnieks vien, bet arī dvēseles cilvēks,“ Magone mēģināja runāt nopietni.

Draudzenes skaļi smējās. Vārds „dvēsele“ viņām šķita tikpat vecmodīgs kā sau-

lessargs. „Tādēļ jau viņam nepatīk tādas sievietes kā mēs.“ nespēdama slēpt aizvainoto patmīlību, teica Guna un pārļaida skatu Rūtas krāsotajiem, vara brūnajiem matiem un mēli lakotajiem nagiem.

Antons pārnāca mājās, nomazgājās, pārģērbās un gludi sasukātiem matiem iegāja ēdamistabā, kur Griķa kundze gaidīja viņu ar launagu. „Dailai laikam atkal viesi?“ Antons jautāja, mīļi noskūpstījis mātei roku. Griķa kundze saudzīgi pārļaida roku dēla rudajiem matiem. Dēls bija tik slaidis, tīrs un vīrišķīgs. „Trešdienās viņai vienmēr viesi. Bet pastāsti labāk kaut ko par sevi, dēls.“

Antons paņēma sviestmaizi un piena glāzi — kafiju viņš dzēra reti. „Šovakar man, māt, būs apspriede ar arhitektu un diviem inženieriem. Tikko pavasarī atkusis zeme, mēs sāksim pirmos būvdarbus strādnieku ģimenes mājiņām. Materiāli jau savesti. Viens projekts man arī portfeli: ugunsdrošas mājiņas divām ģimenēm ar elektrību, gāzi un mazgājamo istabu. Bet apkure tomēr iznāk lētāka četru un vairāk dzīvokļu mājā. Mēs to vēl ar tēvu apspriedīsim. Katrā ziņā pie mājiņas jābūt arī sakņu dārzam.“ Griķa kundze skumji pašūpoja galvu un paņēma iesākto rokdarbu — siku veļas izšuvumu.

„Man ļoti gribētos reiz dzirdēt kaut ko par tevi pašu, Anton.“

Antons drusku piesarka. „Ko lai tev stāstu, māt. Nav tiešām nekā tāda... sevišķa. Un kad būs, apsolu, tu to pirmā dzirdēsi.“

XVII

Sestdienas vakarā Griķa smaržu fabrikas sarīkojumu zāle bija pārvērsta senajā Kursā. Gar sienām auga papīra kāršu rozes, netrūka pat vecas klētiņas ar salmu jumtu un „laimes aka“ bija īsta ar vīndu un spaini. Kā sārtas magones plivoja ugunīgie Nicas brunči, mainīdamies ar melno Bārtas vadmalu un rudzu puķu zilajiem Rucavas ūeburiem. Gandrīz visas strādnieces bija saposušās tautas tērpos. Baltie līnu krekli un sudraba saktas krāšņi mirgoja gaišajā zālē. Nedaudzajiem viesiem zilba acis dziedātajos un deļotajos raugoties. Vecās Kursas melodijas, dūdiņu pūstas, viņojoja pāri zālei. Garais dancis mainījās ar Gatves deju un Rucavas kāzu polku, bet pēc strādnieku priekšnesumiem sāka skanēt ikdienišķie viesību valši.

Antonu Griķi saķēra aiz rokas kāda strauja meiča Nicas tērpā. „Direktora kungs,

lūdzu, lūdzu, vienu valsī!" Antons pasmaidīja un aplika roku ap pārdrošnieces slaido vidu. Daila, kam vienīgai nebija tautas tērpa, bet melna samta vakara kleita un brokata kurpītes, dejoja ar Tālavu, kuņu bija atvilksuši līdzī laika kavēklīm. Pār Tālava plecu viņa šķelmīgi raudzījās brālī — nīcēniece kvēloja kā meža roze.

„Daiļā kurzemniece, nepazīstu jūs.“ jaunais Griķis teica, saņēmis divu brūnu acu skatu, kas svilināt svilināja. Meičas rokas bija karstas kā dzirksteles. „Kā gan Griķa kungs var pazīt visas savas strādnieces. Es strādāju noliktavā...“

„Tā, tā. Brīnos gan, kā noliktavas pārzinis uztic jums saīpošanu. Jūs ar savu straujumu varat sadauzīt visus smaržu flakonkus. Es jautāšu pārzinim...“

„Neesmu vainīga, direktora kungs! Ātrā daba man no mātes, mana māte bija Kuršas čigāniete — skaistā Nora. Bet — ja pārzinis mani atlaidīs — neraudāšu. Darba un maizes man netrūks!“ un meiča spītīgi atmeta galvu.

„Ai, lepnaī čigānu bērns.“ Antons turpināja vieglā tonī, „es domāju, ka jums asaras tūlīt mirdzēs acīs un jūs mani sāksiet lūgties.“

Pēc dejas viņi izdzēra pa glāzei dzērveņu limonādes, un nīcēniece, tikpat strauji kā nākusi, pazuda burzmā.

„Ugunspuķe!“ nodomāja Antons un dzīrās iet pie galda blakus telpā, kur vecāki ar viesiem ēda mazas vakariņas, kad uztraukts piesteidzās šoferis — skaistais Ričs, kas šovakar bija ģērbies melnā viesību uzvalkā.

„Griķa kungs, piedodiet — man ar jums jārunā!“ noslēpumainā balsī izdvesa Ričs. Viņi atgāja sāpūs un aizsmēķēja cigaretes. Pēc trim minūtēm Antons smaidīja. „Rič, jūs zināt, ka Amerikā sievietes nozog un aizved vienkārši automobili. Darīsim mēs to pašu!“

„Esmu jūsu rīcībā, direktora kungs.“

Kaisli, kā aicinādama, sāka skanēt nākamā deja. Antons pārlaida skatu pāri zālei. Vairāki pāri jau šūpojās ritmā. Un, lūk, pašā viņā galā, pie durvim atspiedusies, izaicinoši stāvēja drošā nīcēniece. Antonam pat pa gabalu likās, ka viņas krūtīs cīlājas ātrā elpā. „Ugunspuķe!“ Antons sminēja.

Kā zibens uzliesmoja meitas acīs lepnums, kad jaunais Griķis viņu lūdza dejoj. Nē, tik neiekārojams slavenais smaržu rūpnieks nemaz nebija! Uzvaras priekā noplandījās sarkano svārkū kuplums, un jaunais augums kā lokana niedre iegula slaidā puīša rokās. Garas, melnas skropstas uz brīdi aizsedza ugunīgo acu brūnumu.

Pēc dejas sakarsusī čigāniete nedabūja ne atjēgties, kad Antons ap pleciem viņai aplika kādu kažoku un pa pusei nesus cauri tumšam, šauram blakusgaitenim izveda laukā, kur baltā ziemas naktī viņus gaidīja Antona jaunā, zilā mašīna ar skaisto Riču

Zilā bezdelīga jopoja arā no pilsētas tik vieglā, ātrā un slidošā gaitā, ka čigāniete nesavaldīja prieka kliedzienu.

pie stūres. Beidzot Riča sapnis bija piepildījies. Antons bija nopircis pats savu mašīnu, kā tas istam fabrikas direktoram pienācās.

Zilā bezdelīga jopoja arā no pilsētas tik vieglā, ātrā un slidošā gaitā, ka čigāniete nesavaldīja prieka kliedzienu. Krēslā viņas acis izskatījās kā divi melni un bīstami Gaujas atvari. Un tagad, savukārt, jaunais un gudrais Griķis nepaguva atjēgties, kad divas rokas kā apiņu stīgas apviņa viņa kaklu tik stipri, ka smacēja elpu, un kāda krāsota, neista un karsta mute neaicināta uzgulās viņa sakniebtajām lūpām. Antons pirmo reizi mūžā saprata, ko nozīmē teiciens — „dzirnavu akmens pakārts kakla“ un lūdza Dievu, lai Ričs brauc vēl ātrāk.

Vientuļajā Ērgļu ceļā, kilometrus desmit no Rīgas, mašīna kā uz pavēli apstājās. Ričs atrāva limuzīna durtiņas, Antons izlēca pirmais un palīdzēja tumšajai spīganai izkāpt. Čigāniete velti mēģināja saskatīt kādu vasarnīcu vai apgaismotu ārpusētas lokālu — tikai smags atkušņa vējš drūmi šalca pusauga prieditēs abās pusēs ceļam. Varēja būt pāri pusnaktij, un vējš nebija diezci silts. Kaut kur tālu, tālu, laikam kādās mājās, aizsmacis dziedāja gailis.

„Tā,“ Antons Griķis teica un viņa balss skanēja tikpat noteikti kā fabrikā izdalot pavēles — tanī vairs nebija neieka no rotalības, „tagad jūs, cienītā jaunkundze, esat pavadījusi jauku vakaru un varat atpakaļceļā līdz Rīgai pārdomāt, ko nozīmē jaunais Griķis.“ Tad Antons iekāpa mašīnā, asi aizsita durvis un tanī pašā acumirkli Zilā bezdelīga pazuda kā miglā nākamajā ceļa likumā. Prieditēs palika pārsteiguma apžilbināta sieviete, kas nespēja pār lūpām pārdabūt neviena vārda.

Otrā ritā Galvenās bankas direktora Magones kabinetā trakoja negaiss. Vienīgā un gauži izlutinātā meita raudāja tā, ka pat viņas tērps samirka asaru palos. „Tēt, pārmāci viņu! Pārmāci to uzpūtīgo Griķi! Nelietis! Nedod viņam ne mūžam vairs kre-

ditu! Tādu... tādu noziedznieku vajadzētu izraidīt no Latvijas!“ Rūta kiedza un daudzīja abas smalkās dūres uz tēva rakstāmgalda.

Magone klusēdams klausījās meitas naida vētrā, tad piecēlās un teica tik mierīgi, ka Rūta sastinga pusvārdā ar atplestu muti un paceltu roku, pat asaras pēkšņi apstājās ritēt un divas pēdējās sastinga kā ledus vaiņu galos; viņas tēvs teica: „Tā tev vajadzēja!“ Un pēc brīža vēl piebilda: „Antons Griķis nav nekāds piena puika, ka ļaus ar sevi izspēlēt tādu muļķīgu karnevāla joku, un ja tu darīji, tad vajadzēja padomāt, ka Griķu šoferis, kas tevi ar Dailu vizināja, un varbūt vēl citi, tevi pazīs. Tā iet, meit, kad skrien vīriešiem pakaj. Tad dabū arī viņu dēļ balles kurpēs nakts laikā nosojot no Kangariem līdz Rīgai...“

XVIII

„Šodienas“ izdevēju rīkotās slēpošanas sacīkstes Rīga—Gaiziņkalns iekrita skaistā laikā. Nebija ne bargs sals, nedz dziļš atkusnis. Bija rāmas bezvēja dienas ar mīkstu, vieglu sniegu. Sporta draugu izvadīti, sacīkšu dalībnieki agrā ritā atstāja Rīgu. Sniega Roze, Līdums un daži jaunās paaudzes slēpotāji izvēlējās maršrutu: Rīga—Koknese—Pļaviņas—Gaiziņkalns, pārējie devās pa Gaujas krastiem uz Cēsīm un tālāk uz Piebalgu. Vakarā drusku nogurusi, bet liksma, Sniega Roze kopā ar Līdumu sasniedza Koknesi. Pērses gravā, kur ūdenskritums nebija aizsālis, bet klusi šalca zem sniega un ledus pajuma, un ievu kokus sniega kaudzītes greznoja kā ziedi, viņi sakūra mazu uguns-kuru un gaidīja pārējos slēpotājus. Viņi sēdēja uz krustiski saslietām slēpēm, atpūtās un cepa uz rūgta ievu zara uzdurtas desiņas, kas vēsajā gaisā garšoja lieliski. Termosa pudelē viņiem bija līdzī karsta šokolāde. „Sniega Roze, ko tu darīsi ar tiem 1000 latiem, ja dabūsi godalgu?“ Līdums jautāja, aizsmēķēdams pipi. Viņa lāča veselībai tabaka vēl nebija kaitējusi.

(Turpinājums sekos.)

Latvieši kaujā pret boļševikiem

Griezīgi un reizē žēli novaid gaiss, it kā asu pātagas cirtieni šauts. Tad dobjs sprādziens, un meža ziemas miers sašķīst tūkstoš vibrācijās. Astoņi vīri, ieplakuši sniegā, gaida, kas notiks. Kaut kur tālu uz ezera pusi nodun vēl divi sprādziena trokšņi. Kaņavīri sāk palsajā sniegā virzīties uz meža malu. Tā ir latviešu kaujas vienības izlūku grupa, kurai šonakt uzdots izlūkot kādu boļševiku sādžu.

Meža malā izlūkus saņem ass vējš un sniegpuenis. Klajums nav pārskatāms pat piecu soļu tālumā. Sals ap 40 gradu. Cīnīdamies ar pretvēju un puteni, vīri lēni virzās uz priekšu.

Līdz nozīmētai sādžai atlikuši tikai nepilni trīs kilometri, bet to pārvarēšana prasa gandrīz divas stundas. Tad sasniegtas pirmās mājas.

Isu brīdi grupa apstājas. Katrs nervs sasprindzināts. Tā kā putenis un nakts aizsedz redzamību, jāpalaujas vienīgi uz dzirdi. Grūts uzdevums, ja ap māju pakškiem svelpj un auro ziemas vētra.

Pēc pāris stundām sādža pārmeklēta, bet ieguvums visai niecīgs — daži veci vīrieši un daži desmiti sieviešu ar bērniem. Skrandainie ļaudis nezina nekā daudz pateikt.

Nakts turpināsies vēl četras stundas. Pa šo laiku daudz ko var paveikt, tādēļ — uz priekšu! Divi vīri nosūtīti ar ziņojumu vienības komandierim, bet pārējie izlūki atstāj nenozīmīgo sādžu aiz muguras, lai meklētu tiešu saskari ar ienaidnieku.

Izlūku grupa zosu gājienā lēnām virzās uz priekšu, līdz ceļiem brizdama irdenajā sniegā. Pāri klajumam, cauri nelielai bērzu ataugai, un tad ceļvedis iegriežas diezgan dziļā gravā, kurās dibenā zem ledu klusi čalo strauts. Vedēja soļi kļūst gausāki un uzmanīgāki. Upes līkumā vedējs pēkšņi apstājas un klusi ieplok sniegā. Komandieris māj grupai darīt to pašu. Arī viņš saskatījis draudošās briesmas. Kraujas malā, pret koku atspiedušies, manāmi divi balti stāvi — ienaidnieka priekšpostenis.

Trokšņot nedrīkst, tādēļ boļševiku postenim jāpazūd klusi. Divi vīri brīvprātīgi apņemas to veikt. Viņi uzliek durkļus un, apejot posteni, rāpjas kraujā. Sniegs, nakts un putenis aizsedz viņus skatam. Palikušie uzmanīgi klausās, lai vajadzības gadījumā steigtos palīgā. Pēc brīža krastā atskan nejauks krievu lamu vārds, bet drīz tas pārvēršas vaidā, ko aplūšina vētras šņākoņa. Izlūki var celties un iet, jo ceļš ir brīvs.

Apejot galvenos ceļus, viņi nemanīti iekļūst sādžā. Slēpdamies aiz māju stūriem un žogiem, viņi vēro. Kādā sētā kūp lauku virtuve. Citā sabraukti municijas rati. Pāra reizes izlūki pamana arī sargpostenus, bet izdodas nemanītiem aizgāties gaļām. Neveiksme gadās gandrīz pēdējā mirklī, kad izlūki jau taisās atstāt sādžu. Lienot ap kādu mājas stūri, viņi saskrienas krūtīs ar kādu sarkanarmieti. Zibenīgs trieciens ar šautenes laidī, un boļševiks bez skaņas sabrūk. Lai nenodotu sevi, pasistais jāņem kādu gabalu līdzī. Divi vīri satver ļengano ķermeni, trešais

nodrošina aizmuguri. Tā viņi pārlec vairākus žogus un pašreiz domā esam drošībā, kad gūsteknis izgrūž spalgu brēcienu. Tam tūlīt atsaucas tuvējo sargpostenu saucieni.

Izlūku darbība atklāta. Vēl izdodas daži lēcieni dziļajā sniegā, tad pār izlūku galvām jau nospindz pirmā ložu šalts. Saliekušies, nu jau bez nesamā, izlūki turpina skriet. Par kaujas uzņemšanu nav ko domāt; pēc novērojumiem sādžā ir apmēram pussimts boļševiku. Kad izlūki zem nepārtrauktas uguns jau skrējuši vairākas minūtes, pēkšņi netālu pa kreisi steidzīgām kārtām ietarkšņas patšautene. Izlūki vēl paskrej nedaudz soļus un tad gandrīz pilnīgā nespēkā iekrīt sniegā. Uz laiku viņi glābti, jo tā ir pašu patšautene, kas tagad sedz atkāpšanās ceļu. No sādžas brīžiem ierejas boļševiku ložmetējs, bet par tālāku pakalīdzīšanos pašreiz laikam neviens nedomā. Vēl brīdis un izlūki jau atrāvušies un gravas aizsegā dodas uz savējo pusi.

Otrā dienā visa latviešu kaujas vienība dodas uz priekšu — jāatspiez ienaidnieks un jāieņem izdevīgākas kaujas pozīcijas. Šis pasākums domāts kā pārsteigums, bet tā to neizdodas veikt. Ceļā vētra pamazām stājas un putenis noplok. Redzamība uzlabojas ar katru mirkli, un līdz ar to zūd iespējāmība pēkšņi uzbrukt ienaidniekam. Gravas aizsegā vienība sagatavojas uzbrukumam. Komandieris dod pēdējās pavēles, un tad jau pirmās grupas izklaidētā ķēdē ir uz gravas malas, no kurienes līdz sādžai stiepjas ap kilometru gaļa, klaja piekalne. Pirmām grupām seko nākamās, bet sādža klusē. Var jau skaidri pārredzēt pirmo māju pagalmus, tie ir tukši. Arī sādžas ceļos neredz neviena cilvēka. Viss it kā sastindzis baismā mierā.

Tad sākas! Uzbrūkošajām latviešu cīnītāju ķēdēm priekšā un aiz muguras sniegs sacērtas virpulī, gaiss pielīst ar ložu svilpšanu. No sādžas kalna puses, kas vēl apm. 300 metru atstatumā, dzirdama ložmetēju riešana — aprautām, nervozām kārtām. Gandrīz tanī pašā mirklī skan novērotāja balss: „Ienaidnieka ložmetēji baznīcas torņos!”

Vienības komandieris dažos mirkļos aptver stāvokli: atlikušie 300 metri jāveic visātrākā laikā! Bet komanda paliek neizteikta. Visus apsvērumus izjauc nākamais brīdis. No sādžas slēptuves izbrauc četri zaļganbrūni boļševiki — tanki. Kaņavīri pieplok sniegā. Tanī pašā brīdī sāk runāt vienībai piedalītie prettanku ieroči. Tanku aizsegā latviešiem pretī virzās pelēkas boļševiku rindas, apmēram divas rotas. Kamēr prettanku un automatiskie ieroči kavē ienaidnieka strauju tuvošanos, vienība pamazām atraujas no ienaidnieka un ieņem aizstāvēšanās pozīciju pie sādžas ezermalā.

Tikko steigā pozīcija un ugunssprosts noorganizēti, sākas boļševiku izšķirējs uzbrukums. Latviešu kaņavīrs dara iespējamo, bet boļševiki tomēr lēnām un neatlaidīgi tuvojas. Viens tanks jau piebraucis

sādžas galvenās ielas galam un tur šo ceļu zem nepārtrauktas ložmetēju uguns. Otrs gāzelēdamies uzbrauc ezera krastā un paliek tur pozīcijā. Latviešu vienības pirmais vads nu ieslēgts šaurā sprostā bez izredzēm uzvarēt vai atiet. Vienības komandiera pavēle: „Turēties līdz pēdējam vīram!” Vairākos viņos boļševiki mēģina ielautes latviešu pozīcijās, bet koncentrētā uguns tos vienmēr attur pienācīgā attālumā. Viens tanks lēnām velkas uz aizmuguri. Prettanku ieroči to padarījuši kaujas nespējīgu. Jau šķiet, ka latviešiem būs iespējams pozīciju noturēt un boļševiki sādžā netiks, bet tad ienaidnieka kājnieki dodas straujā triecienā. Labais spārns lēni liecas atpakaļ. Latviešu kaņavīri turas ar izmisuma pretestību, bet izšķirējs mirklis pārspēka priekšā tomēr tuvojas. Tikai brīnums vēl var glābt latviešu kaujas vienību.

Un tad šis brīnums notiek.

Lai ātrāk salauztu latviešu sīksto pretestību, boļševiku tanki apšauda sādžu ar degošām lodēm. Dažas mājas jau deg. Dūmu mutuļi kā milzīgi vēdekļi izplešas pret vakara debesīm. Daudzo ugunsgrēku dēļ latvieši ilgi vairs nespēs sādžā turēties. Bet vienu apstākli boļševiki nav paredzējuši: pamazām noguldāties līdz zemei, dūmi aizsedz viņu skatam latviešu kaņotājus. Šo apstākli izmanto pirmā vada komandieris, lai sniegtu palīdzību otram vadam, kam jāiztur gandrīz viss ienaidnieka kājnieku uzbrukuma smagums. Trīs grupas dūmu aizsegā pievienojas otram vadam un tūlīt pāriet prettrīcienā. No pēkšņā trieciena straujuma boļševiki apmulst un lēnām atiet. Tad atkāpšanās kļūst arvien straujāka, līdz pārvēršas bēgšanā.

Kamēr sādžas dienvidaustrumu malā plosās nikna tuvciņa, boļševiku tanki stāv dažus desmitus metrus no sādžas pēdējām mājām un uzmana, lai ielenktie nespētu atiet. Un tad šo atlikušo pirmā vada vīru galvās dzimst pārdroša doma: tanki jāpārdzen!

Ātri sagatavo rokas granātu saišķus, un trīs vīri starp degošām mājām uzmanīgi virzās uz tanku pusi. Ista uguns elle šķir viņus no tankiem, bet arī tā nespēj kavēt. Beidzot mērķis sasniegts. Piecdesmit metru tālumā starp dūmu mutuļiem brīžiem pavīd tanka sāns. Trīs vīri strauji metas uz priekšu un tad met: vienreiz, otrreiz. Tas ilgst tikai dažus mirkļus, bet kad atskan rokas granātu grāvēni, uzdevumu veicēji ir jau drošībā aiz degošo māju gruvešiem.

Debesis pilnīgi satumsušas. Ugunsgrēku liesmas tās krāso iesarkanās. Asiņainā gaisma apspīd arī lēzeno nogāzi līdz pat kalna sādžai. Uz turieni atkāpjas sakautie boļševiku kājnieki, savās pēdās atstādami daudz tumšu, nekustīgu ķermeņu. Atkāpšanos apsargā tikai divi atlikušie tanki. Trešais palicis nekustīgs pie sādžas drupām. To trāpījuši labi tēmētie rokas granātu saišķi.

Pēc sekmīgi veiktā uzdevuma vienība atgriežas izejas pozīcijās. Nopietnas un cietas ir latviešu kaņavīru sejas: Ikviena skaidri apzinās, ka upurī nav velti

KĀDA MAZA GARNIZONA PIEMINĀI

Tuvojas vakars. Kā ēnas aizslīd nelielā brīvprātīgo garnizona ritenbraucēju vienība pa Baldones ielām. Pļavā aiz pilsētiņas, pie siena stīrpām vēl strādā zemuļi. Darba steigā tie tikko pamet skatu uz brupotiem braucējiem. Viņiem šādas kaļavīru gaitas parastas, jo paši nesen vēl pildījuši tēvzemes sargu pienākumus. Arī tagad viņi gatavi atstāt darbu un ķerties pie šautenēm.

Kaut kur pļavas miglājā kūko dzeguze. Nav laika skaitīt, cik reižu. Braucēju domas saistās pie uzdevuma — iztīrīt mežus no boļševikiem, kas kļīst no viena biežokņa otrā. Viņu pāreju vietas jau iezīmējušas kā meža zvēriem.

Ceturus kilometrus uz Rīgas pusi vienība apstājas. Meža pudurī, šosejas malā paliek vīrs ar patšauteni. Tālāk lielas mājas. Tās bēniņos novietosies postenis.

Mājas saimnieks spēka gados. Viņam blakus — jaunākie vīri. Savu apkārtni tie uzmanot paši, tādēļ vienībai jādodoties tālāk mežā, kur kādu māju pastāvīgi apdraudot kļīstošās boļševiku bandas.

Šaurā, tumšā takā pazūd ritenbraucēju virkne. Tuvojas nakts.

Ceļa mērķis sasniegts. Uzkalnā zemnieka mājas. Ap tām mežs, miglā iegrimušas pļavas. Brauciens bijis straujš. Daži dzeļ pienu, citi ūdeni. Jauns brīvprātīgais pie akas tukšo jau ceturto krūzi. Starp malķiem kļušu murmina. Ieklausoties var sprast lūgšanas vārdus: „Dievs, dodī sastapties ar boļševikiem un atmaksāt tiem pagājušo gadu.”

„Jums aizvesti tuvinieki?”

„Nē, bet par visu, ko' tie nodarījuši latviešu tautai.”

Jaunekļa lūgšana uzklāusīta. Naktī viņš tos sastop, mazajā kapsētas iežogojumā gulēdams. Jaunais cīnītājs laikus sadzird uzmanīgos, zvēriem raksturīgos soļus, kas piezogas līdz pat biežokņa malai. Boļševiku apslāpēto sarunu pārtrauc jaunā brīvprātīgā šautene. Drīz tomēr šāvieni apklust. Cik boļševiku atrodas mežā, grūti spriest, jo tie aizbēguši, šāvieniem neatbildot. Jau svīst gaisma, un kāds brīvprātīgais uzaicina abus kapsētas posteņa vīrus pārmeklēt apkārtni. Vispirms aizdomīgas šķiet siena kaudzes. Tad — iekšā purvainā meža ceros. No turienes cauri purvam un tad uz mājām, kur saimnieks jau sajūdzis zirgu, lai vestu uz pilsētu brangu vezumu. Pagalmā ieejot un šautenes no pleciem noņemot, straujajam rezerves puisim pēkšņi kļūst auksti — viņš gājis mežā ar šauteni, kuŗas aizslēgu pat ar āmuru nevarēja atvērt...

Vīri ar patšauteni vēl uzmanīgi sargā miglā kūpošo pļavu. Rīts sola skaistu dienu. Un pēkšņi atkal sākas. Pāri pļavai dodas boļševiku grupa. No kalna tos var labi saredzēt. Vesela ložu krūsa nobirst pār pļavu. Nekā. Par vēlu. Astoņi vīri dodas ielenkt mežu, bet tas ir tukšs. Uz stigas veca māmiņa ar ganāmpulku un sunīti klēpī.

Boļševikus neatrod.

Brīvprātīgie solās lūgt pārcelt viņus citur, kur ienaidnieks neesot tik bailīgs kā šinī apvidū. Šādu nīkšanu ar līdzšinējiem, samērā maziem panākumiem, tie nevarot ilgāk izturēt.

Tādu vietu, kur daži brīvprātīgie cīnījās pret simtiem, bija daudz. Tikai nekad iepriekš nevarēja paredzēt, kur gaidāmas cīņas. Tādēļ lai baldonieši nesūrojas, jo arī viņu cīņas degsme bija likta kopējā patriotiskā pasakumā, kuŗā drosmīgas uzvaras guva sīkas cīnītāju saujīņas citās Latvijas malīs.

„Tā šī degsme nenodziest nekad!”

A. Krūka.

Patšautene uzmanīgi sargā miglā kūpošo pļavu.

Aizdomīgas šķiet siena kaudzes.

Tad — iekšā purvainā meža ceros.

Mežu ielenkt dodas astoņi vīri.

Uz stigas veca māmiņa ar ganāmpulku.

A. Krūkas uzņemumu.

ĪRIJA ANĢĻU ŽŅAUGOS

Irīja līdz šim varonīgi pretojusies katram angļu mēģinājumam lauzt tās neitralitāti un izmantot tās ostas un teritoriju aviācijas un flotes bazu ierīkošanai. Šis spiediens uz Irīju, savienots ar noteiktiem draudiem, sevišķi pastiprinājies pēc Amerikas iestāšanās karā. Pēc pēdējām ziņām kā Anglija, tā Savienotās valstis griezušās pie Irījas brīvvalsts valdības ar attiecīgām prasībām. Tagad, kad amerikāņu karaspēks jau izcelts malā Ulsterā (Ziemeļirijā), Irījai draud nopietnas angļu - amerikāņu iebrukuma briesmas. Pēc tam, kad tā pēc grūtām simtgadīgām cīņām tikko nokratījusi angļu lendlordu brutālo varu.

Irīju 9. gs. pirmo reizi iekaroja normaņi un dāņi. Tai laikā iri bija viena no kultūrālākām tautām Eiropā, un no Irījas kristīgā ticība izplatījās uz Vidus- un Ziemeļeiropu. Normaņu jūgu iriem izdevās nokratīt 12. gadsimtā. Bet pēc isa laika Irījā iebruka angļi un pakļāva iru tautu un zemi uz ilgām gadsimtiem savai nežēlīgai despotijai un izsūkšanai. Gandrīz 300 gadu pēc tam Irījā valdīja ļoti chaotiski apstākļi, un tikai 1495. gadā ar tā saukto Poininga likumu (Poynings Akt) zemei deva zināmu satversmi, kas tomēr visu varu un noteikšanu nodeva angļu rokās, bet pašus irus nostādīja pilnīgi beztiesīgā stāvoklī. Iru stāvoklis vēl pasliktinājās, kad angļu valdnieki sāka mēģināt izdeldēt Irījā katolicismu un pievērst irus protestantismam.

1595. gadā sākās O'Neilla sacelšanās. Tai sākumā bija tik lieli panākumi, ka angļu karavadoņim Esseksam neatlika nekas cits, kā slēgt ar dumpiniekiem pamieru un atvilkt savu 22.000 vīru lielo armiju. Bet beidzot lordam Mountdžojam (Mountjoy) izdevās to apspiest, pie kam izdeldēja lielu daļu Irījas iedzīvotāju. Sekoja jaunas konfiskācijas, un iriem atņēma ap 600.000 morgenu aņamzemes, kas pārgāja angļu kolonistu īpašumā. Dažus gadus vēlāk karalis Jēkabs pārdeva 800.000 morgenu iru zemes angļu un skotu spekulantiem un aizliedza katolicīgiem iriem ieņemt jebkādus sabiedriskus amatus.

Karaļa Vilhelma III laika katolicīgiem iriem atkal atņēma vienu miljonu morgenu zemes un sadalīja to protestantiem 12.000 iru labprātīgi atstāja savu dzimto zemi. Katolicīgo iru vajāšana sasniedza savu kulminācijas punktu, kad protestanti cīņai ar tiem nodibināja fanātisko oranžistu organizāciju. Visas šīs politikas sekas bija periodiski bada gadi un tautas materiālā un kultūras līmeņa pazemināšanās. Šādiem apstākļiem valdot, iru tautā arvien vairāk sāka izplatīties revolūcionārā kustība. Tā izpaudās dažādu slepenu politisku organizāciju dibināšanā un terora aktos pret apspiedējiem. Tā 18. gs. vidū radās tā saucamie „Baltie zēni” (White Boys). Vēlāk radās arī vēl daudzas citas organizācijas ar līdzīgiem mērķiem un cīņas paņēmieniem. Kad 1779. gadā, amerikāņu brīvības kara laikā, gaidīja franču desanta izcelšanu Irī-

jā, iri it kā zemes aizsardzībai pret iebrucējiem nodibināja 50.000 vīru lielu brīvprātīgo korpusu. Angļu valdība, rēķinoties ar tik ievērojamu spēku, pasteidzās atcelt Poynings Aktu un atjaunot Irījā neatkarīgu likumdošanu.

Franču revolūcijas iespaidā rūgšana iru tautā turpinājās. Slepenā savienība „United Irishmen” („Apvienotie iri”) prasīja Irījas atdalīšanos no Anglijas un republikāniskās iekārtas nodibināšanu. Bet jau 1798. gadā to angļi burtiski noslicināja asinīs un ap 30 tūkstoš iru nonāvēja. „United Irishmen” vara bija pilnīgi lauzta. Tomēr pēc „Apvienoto iru” satriekšanas cīņa ar angļiem un

Ar iru brīvības cīņām cieši saistīts ministru prezidenta Eamona Devaleras vārds. Kopš 28 gadiem Devalera visus savus spēkus veltījis Irījas neatkarības cīņām. Kad 1916. gadā angļi piesprieda nāvessodu iru vadonim Rodžeram Kesmentam, viņa vietā stājās trīsdesmit gadu vecais kapteinis Devaleru. Viņa vadīto sacelšanos angļi apspieda un Devaleram piesprieda nāvessodu, ko vēlāk gan pārvērtā mūža ieslodzījumā.

Ja angļi cerēja, ka ar amnestijas piešķiršanu viņi Devaleru iegūs savā pusē, tie rūgti maldījās. Jau dažus mēnešus pēc amnestijas Devalera uzsāka cīņu pret apspiedējiem. Šī cīņa turpinājās nepārtraukti visus pēdējos gadus. Pēc krīzes angļu karaljam 1936. g., Devalera nolēma spert izšķirējus soļus. Viņš atteicās atzīt Anglijas karali par Irījas valdnieku. 1937. gadā Devalera publicēja jauno iru satversmi, paziņojot suverēnas, neatkarīgas Elres valsts nodibināšanu.

Devaleras noteiktajai rīcībai izdevies panākt, ka Elre palikusi neitrāla. Taču cīņa ap Elri vēl turpinās un iru brīvības cīņām Devaleram stāv priekšā grūtais uzdevums pasargāt savu zemi no pakļaušanas angļu un amerikāņu virskundzībai.

protestantiem nebūt nebeidzās, bet pieņēma vēl asāku, teroristiskāku raksturu un turpinājās visu 19. gadsimtu. Nemieru kustību sevišķi veicināja lielais bads, kas nerāžas dēļ 1846. gadā piemeklēja Irīju un ko vēl pastiprināja angļu zemes īpašnieku nesaudzīgā un nežēlīgā nodevu un nomas piedzišana. 1848. gadā bada nāvē nomira 300.000 iru un tikpat daudzi bija spiesti iz-

ceļot. Visā visumā piecu gadu laikā bada nāvē nomira apmēram viens miljons iru, kamēr otrs miljons bija spiests atstāt dzimteni. Tai pašā laikā angļu zemes īpašnieki turpināja savu apspiešanas un izsūkšanas politiku. No 1849. līdz 1867. gadam no savām mājām padzina gandrīz 110.000 iru zemnieku ģimeņu. Apstākļi Irījā un dažas iru revolūcionāru terorizētas Anglijas pilsētās kļuva tik neciešami, ka Gladstons iesniedza parlamentā tā saukto homrula likumu, kas Irījai piešķirtu zināmu patstāvību. Bet likumprojektu nepieņēma, un arī pašus irus homruls vairs nespēja apmierināt. Vēlreiz angļu valdība mēģināja darīt galu neciešamajam stāvoklim Irījā, kad Askvits 1911. g. iesniedza parlamentā jaunu homrula likumu. Šoreiz homrulam ārkartīgi niknu pretestību izrādīja arī Ziemeļirija — Ulstera, tās protestantiskie un pa lielāku daļu pāranglotie iedzīvotāji. Ulstera cīņai pret Ziemeļiriju nodibinājis 100.000 vīru liela brīvprātīgo armija. Dienvidirija no savas puses savervēja ne mazāk lielu brīvprātīgo armiju. Pilsoņu karš Irījā tāpēc šķita neizbēgams, bet tad izcēlās pasaules karš, kas notikumiem deva citu virzienu.

Iri paziņoja, ka tiem nav nekāda iemesla karot pret viņiem draudzīgo Vāciju un ka tie grib palikt neitrāli. „Vācija nav Irījai ienaidnieks!” „Anglijas ienaidnieki nav mūsu ienaidnieki!” „Kaliēt ieročus paši pret saviem ienaidniekiem!” Tādi lozungi bija lasāmi iru laikrakstos un nelegālos izdevumos. Savas neatkarības izkarošanai iri stājās sakaros ar Vāciju un organizēja 1916. g. Lieldienās sacelšanos. Šis plāns kļuva zināms angļu valdībai, tā arestēja sacelšanās organizētāju seru Rodžeru Kesmentu, ko kāda vācu zemūdene izcēla malā Irījas piekrastē, un sīvās cīņās apspieda sacelšanos Dublinā un citas pilsētās. Cīņas krita 450 un ievainoja 2600 iru brīvprātīgo. Bez tam uz nāvi notiesāja 15 sacelšanās vadoņus, to starpā arī Kesmentu un 3500 apcietinātos. Tagadējais Irījas brīvvalsts galva Devalera, kurš vadīja kādu brīvprātīgo nodaļu, krita angļu gūstā, bet nāvessodu viņam pārvērtā mūža spaidu darbos, no kurienes viņam tomēr izdevās izbēgt. Devalera pēc tam kļuva par sinfeineru partijas vadītāju un nesamierināmu pretinieku katrai sadarbībai un kopā iešanai ar Angliju. Asiņainā angļu izrēķināšanās ar iru brīvprātīgajiem pēc sacelšanās apspiešanas noveda Irīju pie ista partizānu kara, kas turpinājās līdz pat 1923. gadam. Šim karam par upuri krita simtiem angļu karavīru, policistu un administrātoru. Bet arī iru spēki ilggadīgajās cīņās bija izsīkuši, un tādēļ Devalera uzaicināja 1923. gada 23. maijā kara darbību izbeigt un pagaidām apmierināties ar 1921. gada 6. decembrī parakstīto statūtu. Tas gan Irīju nepadārīja par pilnīgi neatkarīgu republiku, pēc kā centās Devalera, bet par brīvvalsti angļu imperijas rāmjos. Bez tam ārpus Irījas brīvvalsts robežām palika protestantiskā Ulstera, kurās apvienošanu ar pārējo Irīju iri uzskata par vienu no galveniem savas nacionālās politikas uzdevumiem.

R. L.

LATVIEŠI IEKĻAUJAS KOPEJĀ CĪNĀ

Pa labi: Jau pirmajās dienās pēc Rīgas atbrīvošanas latviešu brīvprātīgie pieteicās cīņai pret boļševismu. Brīvprātīgo pieteikšanās vietās radās tik liels pieplūdums, ka reģistrēšanas galdus nācās novietot uz ielas. Pie Rīgas galvenā pasta reģistrācijas galdu aizvietoja šujmašīna, kas bija pārpalikusi no kāda boļševiku salaupīto mantu v ezuma.

Augšā: Dažas stundas pēc pieteikšanās brīvprātīgo cīnītāju vienības uzņēmās kārtības un drošības sargu pienākumus. Auto- mašīnās un pajūgos brīvprātīgie cīnītāji devās uz laukiem, lai palīdzētu izlīrīt mūsu zemi no boļševikiem.

Pa labi: Neaprostāms prieks un sajūsma valdīja Latvijas pilsētās un laukos pēc boļševiku padzišanas. Latviešu karavīrus, kas pēc viena gada slēpšanās atkal varēja uzvilkt savus formās tērpus, pagājušā gada 1. jūlijā sveica iedzīvotāji, pasniedzot ziedus.

Augšā: Rudenī pirmās latviešu brīvprātīgo vienības aizbrauca uz austrumiem. Piederīgo un visas tautas vēlējumiem pavadīti, latviešu vīri devās cīņā pret boļševikiem, kas viena gada valdīšanas laikā bija noslepkavojuši un izsūtījuši 60.000 latviešu.

Augšā: Atskatot aicinājumam latviešiem vēl lielākā pulkā kā līdz šim stāties cīnītāju rindās, atjaunojas brīvprātīgo pieteikšanās. Rādot priekšzīmi pārējiem latviešu vīriem, pirmie pieteicās bij. Latvijas armijas virsnieki un instruktori. — Rīgas kartības dienesta štābā solījumu paraksta plkv.-ltņ. D. Veiss.

Pa labi: Arī laukos un provinces pilsētās radis atbalsi aicinājums stāties brīvprātīgo cīnītāju rindās. Pieteikšanās vietās ierodas spēcīgi zemnieku jaunieši, lai ietu atmaksāt boļševiku varmākām par pagājušā gadā nodarīto. — Rīgas apriņķa priekšnieks Veide sarunā ar jaunajiem brīvprātīgiem Siguldā.

„Laikmeta” arch.

Vācijas akadēmiskā jaunatne

Priekš dažiem gadiem Heidelbergas universitāte atzīmēja savu 550 gadu darbības atceri. Jubilejas svinībās universitāti pārstāvēja rektors prof. Dr. Groh's. Rektora amata ķēde virs nacionālistu tērpa simbolizē jauno garu Vācijas universitātēs.

Tāpat kā visās citās dzīves nozarēs, arī vācu akadēmiskās jaunatnes dzīvē nacionālsociālisms ienesa plašas pārmaiņas. Sākumā nacionālsociālismam nācās sadurties ar grūtībām vecā studentu tipa likvidēšana, tomēr samērā īsā laikā agrāk pastāvošā studentu skaldīšanās korporācijās, biedrībās un novadniecībās izbeidzās. To vietā stājās

jaunā akadēmiskā saime — vienota nacionālsociālistiskā studentība, kas studijas saskatīja vienīgi līdzekli, kas dod iespēju gūt plašākas zināšanas vēlākam darbam valsts un tautas labā.

Pārkārtojot universitātes un studentu dzīvi, nacionālsociālisms bija nolēmis radīt pilnīgi jaunu studenta un mācības spēka tipu, kā arī izveidot jaunu zinātnes uztveri. Studentu dzīvei vajadzēja pārkārtoties pēc vispārējiem nacionālsociālisma audzināšanas principiem, un tas arī notika pavīsam dabīgā kārtā. Vecajiem, senajās tradīcijās augušajiem studentiem augstskolu beidzot un jauniem studentiem klāt nākot, Vācijas universitātēs ienāca jauns gars. Jaunie studenti universitātē ieradās no darba dienesta, Hitler'a jaunatnes un SA, kur viņi bija mācījušies un piesavinājušies nacionālsociālistisko dzīves un darba uzskatu. Šie jaunie nacionālsociālistiskie studenti arī universitātē turpināja pasākto audzināšanas darbu, izveidojot ciešas darba kopas ar stingru disciplīnu. Tā pamazām izauga un izveidojās jauna tipa studentu organizācija, kas savus biedrus nešķiroja pēc dižciltības, maksāšanas spējām vai krāsainās cepures.

Nacionālsociālistiskās jaunatnes organizācijas šiem jaunajiem studentiem bija mācījušas, ka pāri visām šķirām un grupām stāv tautas kopējās intereses. Jau 1934. gadā, apstiprinot vācu studentu organizācijas satversmi, audzināšanas ministrs Rust's uzsvēra, ka akadēmiskā jaunatne nedrīkst ieslēgties sevi. Studentu organizāciju uzdevums ir nodarboties ne tikai ar studentu iekšējo dzīvi, bet galvenā kārtā — iesaistīt studentus vispārējā sabiedrības darbā, izveidojot visciešākās saites ar tautu. Studentība nedrīkst izveidoties par „kārtu“, kas norobežojas no citiem. Blakus tiešajam darbam universitātē, studentiem jāmeklē saskare ar dzīvi un pārējiem cilvēkiem, neaizmirstot, ka universitāte ir tikai pārejas laiks, pēc kura studentam būs jāatgriežas dzīvē, lai uzņemtos atbildības pilnus vadītāja pienākumus.

Šos pienākumus sekmiņīgi varēs veikt tikai tas, kas saprātis savus līdzstrādniekus un spēš iejusties to dzīves un domāšanas veidā. Lai to panāktu, jaunais vācu stu-

dents brīvajā laikā atstāj universitātes klausītavas un savas organizācijas mitekli un dodas pie strādniekiem fabrikā, pie zemniekiem laukos un pie jauniešiem darba dienestā. Nacionālsociālistiskā akadēmiskā jaunatne izveidojusi visciešākās draudzības saites ar strādniekiem un zemniekiem. Kā nerakstīts likums vācu studentiem pastāv noteikums, ka katram studentam divas nedēļas gadā jānostrādā kādā fabrikā, tādā kārtā sagādājot iespēju diviem strādniekiem saņemt vienas nedēļas papildu atvaļinājumu ar pilnu atalgojumu. Bez tam studenti ik gadus piedalās lauku darbos, palīdzot lauksaimniekiem ražas novākšanā.

Atsevišķas studentu grupas slēdz draudzības līgumus ar fabrikas strādniekiem. Kopējos sarīkojumos studenti un strādnieki sacenšas sportā, apmainās domām referātu vakaros un rīko kopējus izbraukumus uz skaistākām vietām.

Piedalīšanās studentu organizācija ir pilnīgi brīvprātīga, taču ārpus organizācijas esošo studentu skaits ar katru gadu samazinās. Patlaban no pirmā semestra studentiem vairāk kā 80% ir organizācijas biedri.

Bez centrālās studentu organizācijas, kas apvieno visus studējošos, atsevišķu fakultāšu studenti apvienoti vēl sava aroda grupās. Šo grupu uzdevums ir sagatavot studentu viņa nākamajai speciālitātei, ievadot viņu jaunajā darbā nozarē un palīdzot sagādāt dažādus zinātniskus palīgmateriālus. Saskaņā ar 1934. gada likumu par valsts studentu organizāciju (Reichsstudentenwerk), aroda grupām vēl piekrīt spējīgāko studentu izlase un sagatavošana vadītāju darbam.

Viens no nozīmīgākajiem Reichsstudentenwerk'a pasākumiem ir Langemarek'a stipendija. Šo stipendiju nodibināja, sekojot nacionālsociālisma principam, ka katram spējīgam cilvēkam, neatkarīgi no viņa izcelšanās un materiāla stāvokļa, dodams iespēja studēt. Izmeklējot spējīgākos un apdāvinātākos no fabrikām un laukiem, Langemarek'a studija gādā par viņu sagatavošanu universitātei. Atkarībā no iepriekšējām zināšanām, sagatavošanas laiks ilgst apm. divus gadus, pēc tam Langemarek'a studiju beigumos ieskaita universitātē. Kā iepriekšējās sagatavošanās laikā, tā arī vēlākām studijām universitātē līdzekļus gādā Reichsstudentenwerk's. Šim nolūkam gadā atvēlēti 4 milj. RM, kas dod iespēju vairākiem simtiem spējīgu cilvēku, kuri izglītība kaut kādu iemeslu dēļ agrākos gados pārtraukta, iegūt universitātes diplomu.

Stipendiālus Langemarek'a studijām izvēlas īpašas komisijas, kurās darbojas partijas, valsts iestāžu un armijas pārstāvji. Stipendiālus izvēloties, galvenā kārtā ievēro ne tik daudz teorētiskās zināšanas vienā vai otrā mācības nozarē, kā personīgās spējas un organizatora dāvanas. Līdz šim gūtie piedzīvojumi liecina, ka ļoti daudzi no Langemarek'a stipendiātiem universitātē bijuši labākie studenti.

Raksturīgi, ka nacionālsociālistiskā vācu studentu organizācija, kas radījusi pilnīgi jaunu studenta tipu, izveidojusies patstāvīgi, bez mācības spēku līdzdalības. Tikai vēlāk arī vecākie profesori, sekojot jaunāko mācības spēku priekšzīmei, iekļāvušies kopējā akadēmiskajā saimē, veidojot jaunu garu Vācijas universitātēs.

A. Klišans.

Ari kaŗa laikā mācības universitātē turpinās. Heidelbergas universitātes medicīnas fakultāte sagatavo jaunus ārstus. „Die Woche“ uzp.

ĀRISKĀ VĀCU TAUTAS MĀKSLA

Vēl pirms gadiem piecpadsmit arī Vācijā bija atrodami tautas mākslas pētnieki, kas apmierinājās tikai ar novēroto parādību uzskaitīšanu, aprakstīšanu vai salīdzināšanu. Tagad turpretim radušies zinātnieki, kā, piemēram, Fehrle un Scheer's, kam ar tādu pieeju tautas labākajiem sasniegumiem nav diezgan. Viņi jau ir meklējuši un meklē vēl tagad pēc tiem pamatiem, kas paslēpti visas vācu tautas apziņā kā senatnes mantojums. Viņi meklē ipatnējo vācu tautas tautiski ārisko seju, kas uzglabājušies dzīva par spīti ārkārtīgi stiprajiem pilsētu kultūras izstrāvojumiem vai dažādu svešu ideoloģiju tieksmēm iznīcināt tautas senatnīgās, savdabīgās īpatnības.

Pilsētas šo zinātnieku acis jau seno romiešu laikos bija tās, kur veidojās vienpusīgi audzināti un vienpusīgi izglītoti savrupgājēji. Tauta, kā visu spēku kopums, pilsētu kultūrai bija sveša kā pirms diviem gadu tūkstošiem, tā vēl pagājušā gadsimtā. Pilsētās ātrā gaitā mainījās dzīves kārtība un pat saturs, ik ar gadu tur grozījās nevien tērpu modes, bet arī uzskati. Pilsētu mākslā dzima, attīstījās un uzdziedēja jauni stili, jauni tēlošanas veidi, lai pēc kāda laika — nereti gadu desmitiem — dotu vietu citiem uzskatiem, cita stila mākslai.

Pilsētai pretstatā no laika gala nostājies āriskais zemkopis vācu zemnieks. Arāju tauta ir tā, kas ķeizariem un citiem valdniekiem vēstures laikos palīdzēja sasniegt viņu nolūkus un piepildīt idejas. Zemnieki to darīja kalpodami gan kara pulkos, gan ar savu roku darbu apgādādami ir savas zemes kungus, ir viņu kaņaspēkus. Paši viņi turas vēl šodien pie tām ierastām un dzīves kārtības likumiem, kas vācu tautā veidojušies gadu tūkstošiem ilgi. Tāpēc zemnieki necenšas savus locekļus veidot par savrupgājējiem, bet gan dzīvo cits citam blakus kā līdzīgs ar līdzīgu, veidojot kopīgu tautas kultūru. Tikai kopīgi veidotam, visu kopīgi sasniegtam ir nozīme un svars vācu zemnieku tautā. Varbūt taisni tādēļ viņi tik sīkstī turas pie ierastā, senatnīgā, jo labāk par pilsētnieku sajūt to, ka visas tautas vienotajiem, kopīgajiem sasniegumiem lielāka vērtība nekā ar saskaldītiem spēkiem gūtos atsevišķu cīnītāju ieguvumos.

Ārējais izpaudums vācu zemnieku mākslai gluži tāds pats kā pārējo ārisko tautu mākslai. Viņu daiļojumi atkarīgi no apstrādātās vielas un padarītā darba. Vācu tautas mākslas darbi veidoti no koka, metalla, ādas, līnīm, vilnas vai citiem šķiedraugiem un māla (trauki). Kā citas Eiropas tautas, arī vācieši no koka darinājuši savus galdus, krēslus, gultas, skapjus, solus, ķķirstus un darba rīkus u. t. t., tāpat cēluši savus dzīvojamus namus vai citas saimniecības ēkas. Metallus viņi izlietojuši daudzkārt mazāk, toties audumos un māla traukos spilgti izpaudusies tautai iezīmīgā daiļuma izpratne. Audumus it sevišķi raksturo melnā, haltā un sarkanā krāsa, kas ir iešūto vai ieauosto rotājumu galvenā pazīme.

Kā jau ziemeļu zemē, Vācijā mežu nebija trūkums, tādēļ galvenais celtniecības materiāls bija koks. Vācu zemnieku koka celtniecībai raksturīgi divi veidi. Viens no tiem ir vainagos celtās ēkas, otrs — ar spriešļiem

Ar svētā koka attēlu greznots krāsns podiņš. Kokam 3×3 ziedi. Augšā katrā stūrī pa putnam — simboliskajam gaismas saucējam.

(K. v. Spiess.)

Spreslicas ar saules zīmēm.

(K. v. Spiess.)

Kapa krusts ar saules attēlu.

(Hahm.)

un sijām veidotais ēkas stāvs, kuŗu starpas aizpildītas ķieģeļiem vai ar žaģaru un mālu mūri. Neminot dažādos rakstus un gleznojumus uz ēku sienām vai zemeņiem, atzīmēsim zirgu galvas un putnus, kuŗu attēliem greznoti jumtu gali un kas ir ļoti sens āriešu ēku greznojums.

Tikpat senas kultūras pazīmes atrodamas māla trauku formās un rotājumos, tāpat putna izskatā veidotajos koka traukos. Citi priekšmeti bieži vien greznoti ar iegrieztiem vai uzgleznotiem „dzīvības koku“, putnu, zirgu, ugunskrustu un citiem attēliem. Šie, tāpat kā daudzi citi, bija ne tikai rotājumi vien. Tajos simboliski izsacīta tautas pārliecība par izdarībām un ierastām (svētki, godi), tautas gudribu (sakāmvārdi, parunas, teikas, pasakas) un laika sadalījumu (gads, gadskārtas, mēnesis, nedēļa).

Vācu tautas mākslas pētnieki aizstāv pārliecību, ka tikko minētajās trīs lielajās tautas kultūras grupās, tas ir, priekšmetu formās, rotājumos un simboliskajos attēlos, meklējami un arī atrodami zemnieku mākslas dziļākie pamati.

A. Kārņups.

Māla trauki. Raksturīgi paraugi vācu tautas mākslas rotājumiem.

(O. Schwindarzhelm.)

Rotāta nama siena Lejasvāclijā. Jumta gali rotāti ar „zirdzīņiem“.

(F. v. Scheltern.)

Lauku saimniecības jaunavām jāmaecās veikt visdažādākie darbi — arī vadīt vērsu pajūgu. Kā redzams, tas nemaz nav tik grūti. Ar smaidu sejā darba jaunava ved pajūgu uz tirumu.

Arī pusdienu gatavošana ir jāmaecās. Jāprot likt lietā dažādas saknes un citi dārzeņi, lai sniegtu veselīgu un vērtīgu ēdienu.

Viens no interesantākiem darbiem darba dienesta laikā ir apģērbu gatavošana. Darba dienesta jaunavām māca ne tikai šūt un labot, bet arī pašām zīmēt un veidot apģērbus, pieskaņojot tos vālkātājam. Še nemāca šūt pārmodernās tualetes, bet vienkāršos ikdienas tērpus. Nākamās namamātes mācās arī, kā no lietotiem apģērbiem var pašas skaistus tērpus mazajiem.

„Marie Luise” 2 uzp. „H. 1.” — 2 uzp.

Ciešas saltes vieno darba dienesta jauniešus un jaunavas. Kopā viņi mācās darba skolā, lai darbos pierādītu savu tēvzemes mīlestību.

Jauņavas darba skolā

dienestu par obligātu saviem locekļiem bij atzinusi nacionālsociālistisko studentu savienība, Hitler'a jaunatne un Vācu meiteņu savienība, 1936. gadā izdeva likumu par obligātu darba dienestu arī jaunavām.

Ievērojot jaunavu īpatnējos dzīves un darba apstākļus, darba dienesta organizācija jaunavām stipri atšķiras no vīriešu darba dienesta. Jaunavu darba dienesta pamatā likts princips audzināt vācu jaunavu pirmā kārtā ģimenei, tādā kārtā stiprinot valsts pamata sastāvdaļu. Darba dienestā jaunavām jāmaecās kļūt par priekšzīmīgām namamātēm, par labām audzinātājām, kas spētu būt atbalsts pārējiem ģimenes locekļiem visdažādākos gadījumos.

Jaunavu darba dienests sadalās divos posmos — pirmo dienesta laiku jaunavas pavadā kopējās mitnēs, mācoties visdažādākos mājsaimniecības darbus, pēdējā posmā jaunavas novieto atsevišķās lauku saimniecībās, kur tām jāpalīdz visos lauku darbos kā arī patstāvīgi jāvada saimniecība un jāapkopj mazie bērni. Uzliekot pienākumus, jaunavām māca patstāvīgi spriest un darīt, nesot arī atbildību par savu darbu.

Tagad pilnā mērā piepildījušies Vadonis teiktie vārdi par darba dienestu kā goda dienestu. Šīsdienas Vācijā jauniešiem un jaunavām ir goda lieta būt darba dienesta locekļiem. Darba dienestu beidzot, saņemta darba pase ir labākā apliecība par viņu spējām. Tā liecina, ka jaunieši darbu mācījušies ne tikai no grāmatām, bet strādājuši to arī paši.

Darba dienesta laiks jaunavām paliek atmiņā kā viens no skaistākajiem dzīves posmiem. Šai laikā izveidojas cieša kopības apziņa par pieredību lielajai saimei savai tautai. Darba dienesta laikā gūtās teorētiskās un praktiskās zināšanas ir liels atbalsts vēlākās dzīves gaitās, kad darbs ģimenei un tautai prasa vislielāko darba prasmi.

No darba dienesta nākušas arī tās daudzās vācu jaunavas, kuŗas tagad savā dzimtenē un ieņemtos apgabalos veic atbildības pilnos uzdevumus savas valsts nākotnei.

Dr. E. K.

Radošā darba laikmets, kas Vācijā sākās līdz ar nacionālsociālistiskās valdības nodibināšanos, prasīja jaunus un spējīgus darbiniekus visās nozarēs, kas par visu augstāk liktu tautas un valsts labumu, tikai pēc tam domājot par sevi. Bija vajadzīgi ļaudis, kas grūtos brīžos prastu un spētu atteikties no daudziem ikdienišķās dzīves labumiem, kas prastu sašaurināties un ierobežoties. Vācija bija tauta bez telpas, tāpēc tās iedzīvotājiem vajadzēja prast cīnīties ar grūtībām un tās pārvarēt.

Šādas jaunas paaudzes izveidošanai Vadonis dibināja darba dienestu. Pēc brīvas gribas vācu jaunatne pieteicās jaunajā organizācijā, par kuŗu Vadonis bija teicis zīmīgos vārdus, ka tā ir skola, kuŗā būtu jāiet visai tautai. Blakus zēniem, kas, skolas un mācekļa gaitas beidzot, pirmie stājās darba viru rindās, nodibinājās arī jaunavu darba dienesta grupas. Arī vācu jaunavas gribēja būt līdzdalībnieces lielajā darbā, kas prasa visas tautas spēkus.

Ar katru gadu vairāk pieauga jaunavu skaits, kas brīvprātīgi iestājās darba dienestā, lai mācītos visus saimniecības darbus, lai mācītos rīkot, vadīt un pakļausit. Darba dienesta organizāciju izveidojot, Vadonis bija uzsvēris, ka darba dienestam jābūt brīvprātīgam goda dienestam un tikai pēc tam, kad faktiski visa vācu jaunatne brīvprātīgi bija stājusies darba dienesta rindās, sekoja lēmums par vispārējo darba dienestu vācu jaunatnei. Šai gadījumā likums bija tikai reģistrējis faktisko stāvokli.

Brīvprātīgais jaunavu darba dienests pastāvēja divus gadus. Pēc tam, kad darba

V Ā C U KAUJAS KAROGS ZIEMELU LEDUS OKEANĀ

Ziemeļu debesis draudīgi raugās vacu iznīcinātāju lielgabalu stobri, ik brīdi gatavi uzsākt savu bargo valodu.

Kuģis aiz kuģa uzaļ Ledus jūras aukstos viļņus.

Vācu vieglo jūras spēku vienība ielauzusies tālu ziemeļos. Vēl aiz pola loka noris lās braucieni, lai arī šai milzīgās frontes stūrītī uzmekdētu un satriektu ienaidnieku. Laiku pa laikam vējš atnes tālu grāvienu atbalsis no sauszemes. Visa brauciena laikā jūrā nekādi ienaidnieka spēki nav manīti, kam vērst pretim lielgabalu stobrus. Visas pasaules jūras aptvērēja Anglijas flote kļuvusi nesaredzama kā gars, bet angļu un boļševiku karakuģu meklēšana turpinās. Un lai kur un kad notiktu sastapšanās, vācu spēki tos piespiedīs uzņemties kauju un sadragās. Smagi cietušais ienaidnieks gan mēģina maldināt visu pasauli, izgudrodams vienus melus pēc otriem, bet dzelzainās istenības priekšā tas nespēj pastāvēt: kur tam savas spējas jāparāda darbos, tur meli vairs nelidz. Vācu jūras spēki pierāda savu pārākumu pār plūto-demokratijas mutes bajāriem, arvien pieaugošos apmēros gremdēdami angļu un boļševiku kuģus.

Frauksme! Atklāta boļševiku lidlaivu osta. Tālskati skaidri saredzamas sarkanās zvaigznes zīmes uz lidmašīnu ķermeņiem un plākšņiem. Pavēle „Uguni!” liek sirdim straujāk pukstēt. Dārd pirmās salves. Otrā salve jau sedz lidlaivu bazi: gaisā virpuļo drupas, šaujas uz augšu liesmas, dzelmē grimst sadragātās lidmašīnas.

(„Wiener Illustrierte“)

Zivis un zveju

audzētavas

Upju un strautiņu Latvijā ir apm. 1000, bet ezeru un ezeriņu apm. 3000. Mūsu jūras piekraste saskaņas ar ūdeņiem 475 km garumā. Šajos ūdeņos sastopamas apm. 74 zivju pasugas, no kurām 24 dzīvo vienīgi jūrā, bet 21 saldūdeņos — upēs un ezeros. Kamēr 29 pasugas kā jūrā, tā saldūdeņos. Dažas no šīm zivīm ļoti iecienītas kā delikatese. „Daugavas lasis“ bija pazīstams pat Parīzes tirgū.

Lasis ir stipra zivs. Ieskrējies, tas spēj pāršķelt pat rupjus tīklus, tos kā ar nazi pārgriežot, un ar astes sitienu notriekt zemē spēcīgu vīru. Tam divas mājvietas: jūra un saldūdeņi. Laša gaita ļoti strauja. Tas piešķaitāms pie visātrāk skrejošām zivīm. Par

Lašu tačļ Daugavā.

ti lielus eksemplārus gan neizvejo, bet Atlantijas okeanā tās sasniedz 1,5 m garumu. Tādu zivi tikko spēj pacelt viens vīrs. Tomēr „dižjūrā“, pie Liepājas, gadās dažreiz nozvejot eksemplārus līdz 65 cm garumā.

Lašu un tā radnieka — taimiņu vidējā gada kopnozveja jūras piekrastē ir apm. 91.000 kg, Daugavā apm. 65.000 kg un Gaujā apm. 20.000 kg. Vēl paliek citas zivis gan jūrā, gan upēs un ezeros. Kā no minētiem skaitļiem var secināt, zivju bagātība mūsu ūdeņos nav maza un dod zemei prāvus ienākumus un darba rokām peļņu.

Lai vērtīgās zivis upēs, ezeros un jūrās nesamazinātos, Latvijā ierīkotas vairākas zivju audzētavas, kuŗas vada mācīti speciālisti ar lieliem piedzīvojumiem. Viena no lielākām zivju audzētavām ir Tomē. Tā atrodas priežu mežā, mazās Ličupites krastā, kur iekārtoti arī daudzi diķi. Šī audzētava, kopā ar saimniecības ēkām, aizņem lielu zemes platību. Redzēt zivju audzētavas ietaisi, sevišķi februāra un marta mēnešos, kad speciālos traukos ūdens cilā miljoniem dzīvību, tiem, kas to nav redzējuši, ir liels notikums.

Mazāka zivju audzētava ir pie Amatas upes — „Kārļos“. Visās mūsu audzētavās

rudeņos ievieto apm. 25-30 milj. dažādu zivju sugu olīņas — ikrus, no kurām pamazām izperina apm. 27 milj. zivju mazuļus. Zivju olīņas — ikrus rudenos ievāc zvejnieki. Ikru pilnās lašu mātes „izslauc“, izspiežot ikrus īpašos traukos. Pēc tam uz ikriem izspiež tēviņu pieņus un, viegli sa maisot, ikrus mākslīgi apvieno. Apvienotos ikrus liek speciālās silēs un stikla cilindros, caur kurām plūst labi filtrēts auksts ūdens. Tos dienām un naktīm skalodams. Dažos mēnešos no ikriem attīstās zivju mazuļi, kuŗus pavasarī — martā, kad upēs ledus izgājis un ūdeņi nesatur vairs dūņas, miljoniem izlaiž upēs un ezeros.

Pirms tagadējā kara daļu zivju ikru sūtīja uz Lielvācijas un Francijas zivju audzētavām izmēģināšanai un no turienes tos saņēma arī pretī.

Kā jau minēju, dažās mūsu audzētavās ierīkoti zivju diķi; tādi ir arī dažās privātās saimniecībās. Lauku diķiem, ar seklu un stāvošu ūdeni, visnoderīgākās zivis ir: karpas, liņi un karūsas. Zivju diķus var ierīkot pļavās, niedrājos, pat kūdras bedrēs. Šādos diķos ielaiž viengadīgas zivtiņas — „sēklu“. Barību tās atrod pašas: aļģes, sīkbūtnes, kukaiņus un to kāpurus. Var arī zivis barot. Laba barība ir sutināti graudi, gaļas atliekas, vāriti kartupeļi u. c.

Rudenī, oktobra mēnesī, diķus nolaiž. Zivis savāc un ielaiž diķos ar dziļāku ūdeni, tā saucamos ziemas diķos. Ja ziemas diķi nav ierīkoti, ūdeni vasaras diķos paceļot, var zivis atstāt arī tur. Tādā gadījumā ūdens dziļums jāpācē līdz 2 metriem, jo citādi zivis ziemā var noslāpt.

Sevišķi tagad, kad kara apstākļi mājlopu skaitu samazinājuši, derētu šim jautājumam piegriezt nopietnu vērību. Droši var teikt, ka dažs labs hektars neizmantotas zemes nestu prāvus ienākumus.

Zinātne un rūpniecība tik tālu progresējusi, ka dažu zivju sugu ādas pēdējā laikā sāk izmantot apavu virsām un dāmu rokassomīņām. To vajadzētu ievērot arī mūsu rūpniekiem, jo ādu tagad ir maz. J. S.

Zivju perinātava. Speciālos traukos un tvertnēs tekošs ūdens cilā miljoniem dzīvību.

Tomē zivju audzētavas kopakats.

Zivju diķi Tomē.

lasi skrien ātrāk tikai „vēja zivs“, saukta arī jūras līdaka.

Labā slava arī citām zivīm: treknajām karpām, taukajiem zušiem, nēģiem un Burtnieku plaužiem.

Nēģi skaitās dārga delikatese. Jau kopš seniem laikiem Daugavas Doles salas un Gaujas Carnikavas zvejnieku starpā pastāv strīdi, kuŗu zveju vietu nēģi esot gardāki. Šie strīdi dažreiz, kad zvejnieku galviņas iesilušas, aiziet diezgan tālu.

Kā rūpniecības zivis, no kuŗām izgatavo konservus, pazīstamas: plekstes, repģes, brētlīpi, mencas un laši. Konservu daudzums, ko pagatavo no mūsu zivīm, ir ļoti liels un tos eksportē uz tālām zemēm.

No plekstēm mūsu jūrā vislielākā ir akmens plekste jeb „kambala“. Pie mums ļo-

Zandberga uzņēmumi.

K. KRŪMĀJS

Savtīgais un Nesavtīgais

MŪSDIENU PASAKA

Bija mirdzošs rīts. Pāri Daugavas sniega klajumam cēlās ziemas saule, kas jau devusies skrējienā pretim pavasarim. Divpadsmit gradu sals lai rītā pēc trīsdesmit gradu aukstuma nedēļām likās līdzīgs ieviedu vēsmīgai. Apdilušā rudens mēteļi tinies, Nesavtīgais atstāja savu dzīvesvietu pilsētas nomalē un steidzās uz ielas dzelzceļa pietātai. Viņš bija noklausījies virspavēlniecības štāba pirmās rīta ziņas, un viņa acis dzirkstīja prieks.

Pienāca pārpildītais vagonš. Nesavtīgais redzēja, ka visi netīks iekšā, un palaida garām sievietes un skolas bērņus.

— Nu labi, es aizskriešu kājām! — viņš nodomāja.

Tai brīdī, sievietes un bērņus pastumdams nost, vagonā ierāpās kāds kaut kur redzēts vīrs. Maza meitiņa ar skolnieces somu uz muguras un veca māmiņa palika uz vagona kāpšļa, rokām turēdamās. Nesavtīgais gribēja kaut ko saukt, bet vagonš aizriņoja.

„Kas tas bija par vīru?“ roku tramvajam pakal pacēlis, Nesavtīgais jautāja sniega tīrītājam.

„Vai tad jūs nepazināt? Tas bija Savtīgais kungs. To jau visi pazīst.“

Likās, ka saules mirdzums vairs nebūtu tik gaišs. Nesavtīgais steidzās uz pilsētas centru. Viņš domāja, ka vajadzētu satikt Savtīgo kungu un parunāties.

Kūpēja fabriku dūmeņi. Nesavtīgais uzlūkoja tos, un viņam nezin kāpēc ienāca prātā salīdzinājums ar Dievam patīkamā upuša dūmiem, kas tāpat cēlušies stāvu gaisā. Tur fabrikās — mūsu strādnieki smagā darbā, bet priecīgām sirdīm un nenogurdināmām rokām, palīdzēja kalt ieročus cilvēcības un gara uzvarai. Nesavtīgais iegāja pie šiem vienkāršajiem darba ļaudīm pusdienas pārtraukuma laikā. Viņi iztina no papīriem maizes šķēles ar plānu sviesta kārtiņu, iekoda un piedzēra no pudelēm melnu cigoriņu kafiju. Viņi priecājās, ka darbs sokoties un žīdu komisāri vairs atpakaļ nenākšot. Sirms kalējs pamanīja Nesavtīgo un grasījās nolauzt gabalu maizes:

„Tu, liekas, tukšā. Vai neesi izsalcis?“

„Pateicos, nē. Es tikai meklēju Savtīgo kungu.“

„Sen neesam to redzējuši!“

Nesavtīgais steidzās tālāk. Dievnama durvis bija vaļā. Nesavtīgais pārlaida skatu draudzei. Savtīgā kunga tur nebija. Tur bija boļševiku nomocīto un aizvesto piederīgie, tur bija kapavīri un tēvijas sargi, kas varbūt jau parit ziedos savas asinis frontē.

— Taču arī par Savtīgo! — nodomāja Nesavtīgais.

Krogs bija pirmā vieta, kur viņš pamanīja meklējamo. Kāds cilvēks, krēslā atgāzies, trieca dūri uz galda un sauca:

„Kāda nozīme naudai? Ejiet pameklēt, jūs esat jaunāki. Un velns lai rauj cenu, ka tik būtu par ko maksāt!“

„Vai jūs domājat, ka tas cilvēks savu naudu ieguvis godīgā darbā? Nepaklausiet viņam!“ Nesavtīgais teica jauneklī, kas gāja kaut ko „pameklēt“. Jauneklis nokauņējies nometa uz galda Savtīgā kunga doto naudu un aizgāja no kroga.

„Ak tādi brāļi jūs man esat?“ noskaitās Savtīgais kungs. „Nu, labi, tad tupiet te pie pliekānā alus, kamēr saskābsat. Es protu atrast labākas mantas. Sveiki!“ Viņš aizdrāzās, Nesavtīgajam pat skata neuzmetis.

Nesavtīgais gāja nopakaļš. Viņš redzēja, ka uz ielas stūrī Savtīgais kungs sastop kādu cilvēku.

„Hallo, skolas biedri, vai nenāksi līdzī?“

„Nav vaļas, pašlaik eju uz darba pārvaldi reģistrēties.“

„Bet tu taču esi nodarbināts — nama pārvaldnieks, vai ne?“

„Esmu gan, bet es aprunājos — to vietu varēs izpildīt mana sieva. Varbūt, ka es esmu vajadzīgāks kādā citā darbā. Un kā tu pats dzīvo?“

„Es? Man viss kārtībā: lūk, zīmogs pasē kāercens, darba apliecība arī kārtībā. Apliecībā teikts, ka es esot kādas tur valdes kancelejas ierēdnis, bet ja tu domā, ka tur mani redz vairāk kā stundu dienā, tad tu dziļi maldies. Tas tikai tā pro forma, lai nevar piesieties. Gudram cilvēkam šai laikā daudz lielākas iespējamības, bet ko tur plāpāt. Sveiks!“ Briljants gredzenā vien nodzirkstīja, kad viņš nevižīgi pasvieda roku pie cepures malas. Viņš aizgāja, galvu izslējis. Viņa skolas biedrs paraustīja plecus un turpināja savu ceļu.

Tuvojās vakars, un Nesavtīgais atcerējās, ka viņš ielūgts mazās mājas viesībās. Tās laikam bija sakarā ar kristībām pazīstamā ģimenē.

— Kā lai tukšām rokām iet, — viņš nodomāja un pret vajadzīgo kuponu nopirka kūkas.

Šajās viesībās, tāpat kā viņš, arī citi viesi ienākdami kaut ko klusi un kautrīgi iespiecda namamātes vai namatēva rokās.

„Lai nav jāpēd jūsu pārtikas kartiņa,“ viņi jokoja.

Mielasts nebija bagāts, bet laipnas sirds veltīts un čaklu roku gādāts. Viesi jutās mājīgi un labi.

„Kas gan priekš gada to būtu domājis, ka šodien mēs te visi sveiki un veseli sēdēsī kopā?“ viņi runāja.

Tad stipri zvanija un ienāca Savtīgais kungs. Sasveicinājies, viņš kritiski apskatīja galdu, pastiepa lūpas un teica:

„Ko jūs te knauzerējaties? Nav, nevar dabūt? Kas to saka?“ Acumirkli viņš iestiepa no priekšistabas savu somu, teātrāli pacēla vāku. „Kas tas ir — suns?“ Viņš nolika uz galda veselu žāvētu šķiņķi. „Lakstīgalu mē-

lites es jums neapsolu, bet ja šis nav lasis, tad es esmu zābaku velkamais!“ Tas tiešām bija prāvs gabals žāvēta laša. „Tur klat vēl nāk šī spirdzinošā rīta rasa!“ Viņš noslēdza savu uzstāšanos ar vairākām pudelēm dārgu ārzemju dzērienu un gala vārdiem:

„Tā vajag prast dzīvot šajos laikos!“

Mājas jautriība kautri paslēpās. Viesi saduga un kļuva domīgi. Namamate un namatēvs bija apmulsuši. Nesavtīgais pārlaida skatu un saprata citu domas:

— Tā nu gan nevajag dzīvot. Mazākais tagad nav īstais laiks tā dzīvot!

Viņiem nebija garšīgs ne labais šķiņķis, ne lasis, un dārgais vīns likās rūgts un nenesa liksmi sirdīs. . .

Projām ejot, Savtīgais kungs un Nesavtīgais sastapās aci pret aci šaurajā priekšstelpā. Savtīgais kungs vairs nevarēja izvairīties. Viņi taču bija veci pazīstami!

„Es skatos, ka tev neiet lāga? Es tev varētu palīdzēt!“ teica Savtīgais kungs. „Varbūt mēs varētu pat kopīgi taisīt kādus veikalus?“

„Nē, pateicos, es esmu apmierināts. Rudens mētelis man mugurā tāpēc, ka kažociņu es ziedoju armijai. Cik man te pa pilsētas ielām staigājams, es iztikšu, bet viņiem tur frontē tas nepieciešams.“

„Es gan no sava kažoka un tūbas zābakiem nešķīros, kaut arī man citur tie nebūtu vajadzīgi kā svētdienās uz Ķīšezera žibulēt!“

„Tad jau tev diezgan trūcīgi ar iztiku, ja ziemā jāiet makšķerēt?“ pasmīnēja Nesavtīgais.

„Trūcīgi! Jāptārpīn, es tevi varu nosist ar desām un aprakt gaļā! Žibulēt es eju sava prieka dēļ, saprati: tikai sava prieka dēļ!“

Viņi jau bija uz ielas, kad Nesavtīgais atbildēja:

„Vai frontē viņi lej savas asinis arī tikai prieka dēļ vai kādas augstākas idejas vadītī un tevi aizstāvo, tu, sapuvušais prauls?“

Savtīgais pacēla bebrādas apkakli un aizgāja. Viņam bija lieliski dresētas ausis, kas nedzird kungam nepatīkamo. Tumsā pilsētas ielās izskanēja Nesavtīgā tālākie vārdi:

„Savtīgais, sargies! Karš nebūs mūžīgs. Uzvara jau saredzama jaunās kārtības nesēju pusē. Tad arī tev paprasis noreķinus, un tas vairs nebūs tikai tā pro forma. Tu nekļūsi jaunās sabiedrības loceklis, bet būsi visu nicināts atstumtais. Tu lielies ar savu gudrību un laika izpratni savos personīgos nolūkos, bet patiesībā tu esi tukšs, mulķīgs, zems cilvēciņš, kas šo laiku nav izpratis. Šis laiks ar varena vanaga spārņiem šaujās tev pāri un garām, tu viņa skrējienam netieci līdzī. Pavisam citādu cilvēku mirdzošie pulki steidz aiz jaunā laika uzvaras zīmes!“

Ka garšo jaunais ievārijums?

KĀ PAVAIROT IEVĀRIJUMU PIECKĀRTĪGI

Tiešām, nav jābūt burvim, lai no viena trauka ievārijuma iegūtu četrus vai piecus. Tā ir māksla, ko var iemācīties katra nama māte. Visnoderīgākais šai gadījumā ir upeņu ievārijums, ko parasti tā koncentrisko īpašību dēļ mēdz lietot tikai pie tējas. Arī aveņu ievārijums ir par stipru, lai to liētu maizes apziešanai sviesta vietā. Turklāt — nav mums ievārijuma krājumi tik lieli, lai ik dienas varētu ēst pie maizes. Tā tad — ķersimies pie darba. Burvja vietu aizstās — ķirbis.

Jāņem četras vai piecas daļas ķirbja un viena daļa ievārijuma. Nomizoto ķirbi samal gaļas mašīnā. Var arī sīki sagriezt, bet tad vārot jāpielej mazliet ūdens, lai nepiedeg. Kad ķirbis mīksts, sulu nolej. To var izmantot virai vai maizi cepot. Ķirbi samalot, liekas sulas nav. Sautējot ķirbi jāzemanās, lai nepiedeg. Kad ķirbju putra gatava, jāpieliek ievārijums un, pastāvīgi maisot, jāpavāra apm. piecas minūtes. Atdešēta, mūsu jaunā marmelāde pilnīgi zaudē ķirbja garšu, tā kā to labprāt ēd pat ķirbja lielākie ienaidnieki. Toties ievārijumam piemīt visas ķirbja labās īpašības.

Ar ķirbi varam pagatavot dažādas garšīgas marmelādes. Ja lieto aveņu ievārijumu, tad jāpieliek vēl ābolu biezenis. Ja iespējams, var pielikt svaigus ābolus vai dzērvenes. Tāpat var lietot žāvētus ābolus, kas dažas stundas jāmercē nelielā ūdens daudzumā un tad jāsavāra ar ķirbi. Kad masa gatava, tikai tad jāpiemaisa aveņu ievārijums. Aveņu vai dzērveņu vietā var lietot arī jāņogu sulu vai žeļu, vai kādu citu skābu ievārijumu. Var ņemt arī konservētas ogas. Cukurs būtu jālieto tikai tad, ja mēs pie ķirbja biezeņa liktu nesaldinātu sulu. Ja pie ķirbja masas liek jāņogu, stīķeņu vai dzērveņu ievārijumu, tad parasti aromata pēc pievieno arī žāvētas aveņu vai zemeņu ogas, kādas lieto tējai. Tāpat noder arī ābolu mizas vai ievārijumu atliekas, kas no ilgas stāvēšanas sacukurojušās.

Vispirms jāpiemaisa salda ievārijums un pēc tam skābais, pēc garšas.

Rikojoties taupīgi, mēs no neliela ievārijuma krājuma varam pagatavot marmelādi visai ziemei. Visu ievārijumu gan nevajaga pagatavot vienā reizē, labāk to darīt katru mēnesi. Šādi pagatavota marmelāde vēsā vietā uzglabājas līdz 8 nedēļām.

Nervoza namamāte

Virieši un tās sievietes, kas nodarbinātas ārpus mājas, bieži brīnās par to, ka „bezdarbniece” namamāte ir nervoza. Viņai, kas var savu dzīvi ledalit pēc sirds patikas, taču nav nekāda iemesla būt nervoza. Nasta, ko viņa uzņemusi, taču ir viņas dzīves saturs, un viņa var lepoties ar to, ka ģimenes labklājība uzticēta tieši viņai. Un tomēr — kādēļ viņa tik bieži ir nervoza?

Kāda man pazīstama namamāte, ļoti nomocīdamās ar pārlietu nervozitāti, nesen bija pie ārsta. Un ko viņš atbildēja? „Cienītā kundze, jūs esat nervoza lādēļ, ka nekad neesat lāga pāēdusi. Izsalkums ir jūsu nervozitātes cēlonis.”

Tā tad namamātes var būt nervozas aiz izsalkuma? Jā, izrādās, ka gluži parastos ģimenes apstākļos namamāte var dzīvot izsalkusi, pati to nemaz neapzīmē. Galvenokārt pusdienās un vakariņās. Šīs abas maltītes prasa no namamātes lielāko darbu. Kad nu viņa beidzot savus mīļos sapulcinājusi ap galdu, tad sākas devu izdalīšana. Kā apzinīgs slepenpolicists namamāte rūpējas par savu viesu labklājību, uzmana, lai vīrs dabūtu viņam īpaši cepto gaļas šķēli, brīdina ēdējus no asaku un kauliņu norīšanas un vēl arvien sēd pie tukša šķīvja, kamēr pārējie ēd pilnām mutēm. Viņa atkal pienes ēdienus, ieļej ūdeni glāzēs, maina šķīvjus, sagriež maizi un kustoļies steigā norij pa kumosīnam. Mērcē viņas šķīvī tikām jau atdzisusi, pārējie ir beiguši ēst, viņa ātri nokopj galdu, priecīdamās uz kafiju, kad arī viņa mierīgi varēs sēdēt pie galda. Pēcpusdienas kafija ir namamātes vienīgā istā maltīte. Pārējās maltītes ir viņas darba laiks. Kurš strādnieks gan ēd pusdienas strādādams? Taču namamāte to dara. Ar nogurušu un tomēr laipnu smaīdu viņa mudina citus ēst un nemaz nemana, ka pati ir skatītāja.

Novērojiet, cik laimīga un apmierināta izskatās tāda namamāte, ja vīrs viņu ielūdzis pusdienot restorānā vai arī viņa viesojas citā mājā, kur cits rūpējas par viņu. Tad izzūd nervozais vaihsts viņas sejā, jo reiz arī viņa drīkst mierīgi sēdot pašā.

Mēs visi vēl atceramies, cik labi garšoja mātes pagatavotā sviestmaize, kad mēs, krietni izskraidījušies, pārradāmies mājās. Bet nevienam neienāca ne prātā, ka arī mātei labi garšotu gatava sviestmaize. Mēs tā vēl joprojām domājam, ka māte gādā un strādā visiem, bet viņai — neviens. Viduslaikos paraša pra-

sija, lai sievas maltītēs vispirms apkalpotu vīrus un pēc tam ēstu pašas. Tas varbūt gan bija sievietes cieņas pazeminājums, taču tolaiku namamātei tādā kārtā bija gana laika mierīgi pašā.

Kā atrisināt šo problēmu, lai namamāte nekļūtu nervoza izsalkuma dēļ? Varbūt vismaz svētdienās ģimene varētu ēst ārpus mājas. Lai arī namamātei svētdiena būtu svinama, nevis darba diena?

Jauktuma noslēpums

Ir jau itin labi saprotams, ka katra sieviete vēlus būt skaista, un ļoti daudz ir tādu, kas tic, ka skaistumu var iegūt ar kādu īpašu recepti. Jā, kur gan filmu zvaigzne Lia Lora ieguvusi brīnišķīgo sejas krāsu, kā Mirabella Mikss prot piešķirt savām acīm tādu spožumu, ka virieši no viņas skatiena ir kā nopļauti, un ko gan Nina Nani dara ar saviem matiem, ka tie tik vijīgi un burvīgi? Protams, daudz apbrīnotās un apskautās zvaigznes vājos acumirkļos — piemēram, kad žurnālists ieradies uz interviju — ir ar mieru izpaust savu daiļuma noslēpumus. Un, lūk, ja vien palasām vairākas šādas receptes, tad, drošs kas drošs — skaistums rokā gan. Lūdzu:

„Par savas sejas svaigumu un baltumu varu pateikties vienīgi aukstam ūdenim, ko lietoju rītos un vakaros.”

„Pēc manas pieredzes auksts ūdens ir viskaitīgākais ādai. Es sejas tīrīšanai lietoju vienīgi benzīnu...”

„Nekad sejas tīrīšanai nelietojiet alkoholu. Es atzistu tikai tauku ziedi — un šai

atziņai es varu pateikties par saviem lieliskajiem panākumiem.”

„Gulēt pie valēja loga, nevalkāt kreklus, daudz vingrot un ēst tikai zaļbarību, galvenokārt sīpolus — un jūs būsi skaista.”

„Pamatnoteikums skaistuma kopšanai: vienmērīgi temperētas telpas, ne pārāk daudz kņstību, bagātīgs miegs un divas reizes dienā — bifstēks.”

„Manas acis ir tik spožas tāpēc, ka es lietoju savas aukles malajietes ieteikto recepti. Piecus pilienus rožu esences izšķīdina trīsceturtdaļlitrā skaidra ūdens, un ar to piecas reizes dienā acis skalot...”

„Acis nekad nemazgāt, tikai katras divas stundas cieši aizvērt uz desmit minūtēm, un pēc tam atvērt pavisam platas.”

„Matu rītos un vakaros ar cietu suku jāsuskā piecdesmit septiņas reizes.”

„Galvas ādu nedrīkst kairināt, cieta suka nav lietojama. Galvas āda viegli jāmasē.”

Tā tad — nu mēs zinām, kāpēc „viņas” ir tik skaistas, un kas mums darāms, lai arī mēs kļūtu tikpat dailas.

BASKETBOLS — latviešu spēcīgākais kolektīvais sporta veids

Par nācijas spējam kādā sporta nozarē var spriest pēc šīs nācijas sasniegumiem valstu sacīkstēs un lielākos starptautiskos turnīros. Ievērojot šo cīņu sasniegumus, par latviešu spēcīgāko kolektīvo sporta veidu jāuzskata basketbols.

Latvija basketbola attīstība sākusies 1918. gadā un izveidojusies straujā gaitā. Pirmajā starptautiskajā sacīkstē latviešu basketbolisti piedalījās jau 1923. g., kad Rīgā viesojās Tallinas YMCA's vienība. Pirmā latviešu un igauņu cīņa basketbolā ir arī pirmā starptautiskā basketbola spēle Eiropā.

Latvijas izlases vienība devusies cīņās 58 reizes. Uzvaras gūtas 39 spēlēs, viena spēle heigusies neizšķirti, un tikai 18 reizes zaudēts. Iegūti 2138 p., zaudēti 1477 p. Latvija 18 gados basketbolā sacentusies ar 16 valstīm. Pirmie latviešu basketbola varenību Vakar- un Viduseiropā demonstrēja latvju studentu izlases vienības basketbolisti, kas pirmajās studentu pasaules meistarsacīkstēs Turīnā 1933. g. izcīnīja 2. vietu, bet nākamās — 1935. g. Budapeštā un 1937. g. Parīzē ieguva studentu pasaules meistartitulu.

I Eiropas basketbola meistarsacīkstēs 1935. g. Latvija izcīnīja I. vietu. II Eiropas basketbola meistarsacīkstēs risinājās 1937. g. Rīgā. Visi cerēja, ka Latvija spēš godam aizstāvēt iegūto titulu, bet bija jāapmierinās ar 6. vietu. Pēc neveiksmēm Rīgā Latvija piedalījās nāciju kausa izcīņā Parīzē, un tikai pēc dramatiskas finālciņas Francija pārspēja Latviju ar 1 punkta starpību. 1938. g. Latvijas basketbola sports atkal atmirdzēja senajā spožumā. Starptautiskajā turnīrā Berlīnē Latvija, uzvarot visas cīņas, izcīnīja pirmo vietu. Šajā gadā latvieši uzvarēja arī visās pārējās valstu sacīkstēs, zaudējot vienīgi pagarinājumā Eiropas meistaram Lietuvai. III Eiropas basketbola meistarsacīkstēs, kas risinājās 1939. g. Kaunā, Latvija, zaudējot Lietuvai un Igaunijai ar 1 punkta starpību, izcīnīja Eiropas meistara nosaukumu „iso vīru” klasē un 2. vietu vispārējā klasē. Lieliskā spēle pret Eiropas meistarū „garo vīru” klasē — Lietuvu, kas komplektējās no amerikāņiem, latviešu sportistu sniegumu padarīja neaizmirstamu. Priekš Eiropas meistarsacīkstēm latvieši gan bija pierādījuši savu pārkumu pār abiem šiem pretiniekiem, uzvarot lietuviešus ar 29:18 un igauņus 47:33. Drūmajā un baigajā holševiku valdīšanas laikā latviešu basketbola sports sāka atkal pagrīmt, bet drosmīgais un varonīgais vācu karavīrs, ar savām uzvarām pār sarkanā neprāta aizstāvjiem sarkanarmiešiem, izglāba arī latviešu basketbola sportu. Par to lai viņam visu latviešu sportistu pateicība.

1942. g. basketbola meistarsacīkstēs blakus jaunajiem spēlētājiem redzam cīnoties arī vecāko paaudžu basketbolistus. Mazajā vingrotavā uzvaras kaldināšanai, metienu precizitātei no lielāka attāluma lielāka nozīme nekā skaistai un raitai kombināciju spēlei. Spēlētāju darbībā šajās meistarsacīkstēs tādēļ nav cenšanās risināt kombināciju spēli, bet gan no aizsardzības joslas ātri bumbu izspēlēt pretinieka laukuma pusē esošajam līdzcīnītājam, kas no lielāka attāluma met uz grozu. Šai spēles taktikai vislabāk piemērojušies Rīgas Sporta kluba spēlētāji, kas jau ilgāku laiku darbojušies vienā vienībā. Viņi pilnīgi saspēlējušies un ik

brīdi izprot viens otra nodomus, kā arī metienu precizitātē pārspēj pārējās vienības. RSK nopietnākie sāncenši ir Daugavieši, US un Starti.

Meistarsacīkstēs spēlē arī visi tie 7 basketbolisti, uz kuriem, sākot ar 1938. g., balstījās Latvijas basketbola vienības panākumi. Meldera, Šmita, Vanaga, Kraukļa, Graudiņa, Kazaka un Ārena veidotās Latvijas vienības spēks ir spēlētāju neizsīkstošā enerģija, cīņas spars, ātrums, izdomu bagātība un vienības viengabalainība, kur viens spēlētājs papildina otru.

Visvaldis Meldēris vēl joprojām ir neatvietoājams pie groza. Viņš vienlīdz labi met kā no tuvāka, tā no tālāka attāluma. Viņa spēles kvalitāti nosaka arī spēles tehniskā veiklība un ātrums.

Voldemāra Šmita galvenais spēks mīt cīņā pie groza, kur viņš Eiropas basketbolistu saimē ir nepārspējams. Šmitam lielas priekšrocības cīņā pie groza dod viņa elastība un kustības ātrums. Šis meistars „stīķis” ir viņa metieni ar vienu roku.

Aleksandra Vanaga panākumi dibinās uz teicamo ķermeņtehniku, lielisko „driblu” un par visām lietām ātrumu.

Alfrēds Krauklis ir lielākais spēles taktiķis un „aktieris”. Viņš precīzi izpilda tālos metienus.

Jāņa Graudiņa stiprā puse ir lieliskā aizsardzības taktikas izpratne, aukstasinība un elastīgā saspīdinātība.

Maksis Kazaks ir nevien labs aizsardzībā, bet vienmēr gatavs doties līdz uzbrukumā, un tā arvien gūst vairākus vērtīgus punktus.

Kārlis Ārens izceļas ar precīzi izpildītiem tāliem metieniem un lielo māku izsist bumbu pretiniekam no rokām.

R. K.

Latvijas basketbola varenības kaldinātāji: Visvaldis Meldēris, Voldemārs Šmits,

Aleksandrs Vanags, Alfrēds Krauklis, Jānis Graudiņš, Maksis Kazaks, Kārlis Ārens.

VALSTS LAUKSAIMNIECĪBAS MAŠĪNU FABRIKA

STARS

RĪGĀ, KR. BARONA IELĀ 136, TĀĻR. 95760

Lauku apstrādāšanas laiks nav vairs tālu. Dziļas brūces pagājušā gadā cirtis boļševisms mūsu lauksaimniecībā: plānveidīgi iekārtotie lauki sadrumstaloti, izvandīti, daudzas sētas palikušas bez arāja un daudzas pat ar zemi nolīdzinātas.

Daudz, daudz darba tas prasīs.

Bet liels un neizsmejams ir arī latvju zemnieka darba prieks, vēl jo vairāk, kad tam pretī sniedzas izpalīdzīga roka: VALSTS LAUKSAIMNIECĪBAS MAŠĪNU FABRIKA „STARS“ ražo zemkopju vajadzībām:

GRAUDU SĒJAMMAŠĪNAS
MĀKSLĪGO MĒSLU SĒJAMMAŠĪNAS

DAUDZDARBJUS (kombinētus sakņu rušinātājus)

TRAKTORU ZEMES APSTRĀDĀŠANAS DARBA RĪKUS

BIJ. A/S „TOSMARE“ MAŠĪNU REZERVES DAĻAS

LATVIEŠU SPORTS ATVESEĻOJAS

Boļševiku varas un varmācības gadā latviešu sports cieta visās nozarēs. Cieta sportisti, cieta arī sporta dzīves vadītāji.

Sporta vadību, tiesnešu un citus amatus uzticēja vai nu „komjaunatnei“ vai žideļiem, kas galvenā kārtā rūpējās, lai nepārkāptu partijas nosprausto līniju... Vai tam

sporta darbiniekam, kuŗu ķēra čekista Šustina vai Karpenko dusmas!

Kuŗš sportists gan drīkstētu sasniegt savu spēju maksimumu un uzvarēt mākslīgi „silumnicās“ kultivētos sarkanos sportistus? Ja kāds to iedrošinātos, tad tāds droši varēja gaidīt izsūtīšanu uz „plašo dzimteni“.

Paldies Dievam, šis jaunais murgs pa-

gājis un latviešu sports atveseļojas mūsu sporta dzīves lietpratēju vadībā. Mēs priecājamies, ka boļševiku varas laikā nav sevišķi cietusi mūsu ātrslidotāju saime. A. Bērziņš jau astoto reizi izcīnījis meistara nosaukumu. Bet mūs iepriecina arī tas, ka ātrslidotāju kuplajā saimē jau tagad saskatāmi vairāki jauni spēki kā garantija šī sporta veida veselīgam uzplaukumam.

A. M.

Ābols izcīnīja 2. vietu ātrslidošanas meistarībā.

A. Bērziņš izcīnīja 8. reizi meistara nosaukumu, pārliecinoši uzvarot visās distancēs.

Studentu vienības meistara nosaukuma leguvejas aizsardzība sekmīgi likvidē RSK bistamu uzbrukumu. „Laikmeta“ arch.

Pastmarku stūrītis

Kādēļ un kā jākrāj pastmarkas?

Uz jautājuma pirmo pusi lielais vairums krājēju atbildētu — lai uzkrātu kapitālu. Atbildē būs liela daļa patiesības, bet istam krājējam tas nedrīkst būt noteicošais. Pastmarku krāšanai liela tautu audzinātāja nozīme, jo pastmarkās taču dokumentāti kā tagadnes, tā pagātnes ievērojamākie notikumi. Visās pastmarkās atrodam raksturotu attiecīgo zemi, tās vēsturi un tautas dzīvi. Katra pastmarka stāsta un runā, tikai priekš ielīmēšanas albumā vajaga šo pastmarkas stāstu saprast. Pieejot krāšanai no šī viedokļa, marka, sevišķi jaunatnei, ir

liels audzinātājs faktors gan jaunu zināšanu smelšanai, gan iegūto paplašināšanai kā par mūsu pašu dzimteni un tās vēsturi, tā arī par citām zemēm. Krājot pastmarkas, tās tā tad paplašina krājēju zināšanas, ceļ viņa izglītības līmeni, sagādā patīkamus atpūtas brīžus, un pareizi krāts marku krājums vienmēr būs krājēja noguldījumu grāmatīņa.

Ko krāt? Galvenais neizplūst plašumā. Krāšanu sakt ar savu zemi, censties izveidot pēc iespējas pilnīgāku krājumu un tikai tad pāriet uz citu zemju pastmarku krāšanu. Jaunie krājēji, kuri sāk krāt past-

markas no visas pasaules, parasti neko nesakrāj. Labāk 10 labas vienas valsts pastmarkas, nekā 1000 visparastākās no visas pasaules. Un kā krāt? Krāt tikai nebojātas markas. Markām nedrīkst trūkt zobīņu, tās nevar būt salocītas, ieplēstas, sasmērētas, aprakstītas vai citādi bojātas. Markas nav vajēji glabājamas kabatās, bet gan rūpīgi ielīmējamas albumā, vai ja tāda nav, katrā baltu lapu burtnīcā. Ielīmēšana darāma kārtīgi — vispirms vecāko izdevumu pastmarkas, tad tikai jaunākas. Kārtība marku albumā pieradina cilvēku pie kārtības visā viņa dzīvē un darbā. Ja tā krāsim pastmarkas, tad pastmarka, sagādājot patīkamus brīžus, mūs mācīs, audzinās un būs arī mūsu ietaupījums — kapitāls.

H. Riekstīns.

ŠACHS

T. Melngaiļa vadībā.

Kļūda vēl nav zaudēta partija.

Partija Nr. 9.

Spēlēta 25. VIII 1936. g. Minchenes olimpiādē.

Baltie: T. Melngailis (Latvija). Melnie: Raina (Rumānija).

1. c4, e5, 2. Zf3, Zf6, 3. g3, d5, 4. cd, Zd5, 5. Lg2, c6, 6. Zf3, Ld6, 7. 0-0, 0-0, 8. d3, h6, 9. Db3, Zf6, 10. Le3, De7, 11. d4, Zbd7, 12. Zh4, Zb6, 13. Zg6, De6, 14. Zf8, Kf8:

15. de, Le5; 16. Lb6, ab, 17. Db6, De7, 18. Tf4, Le6, 19. Ta2, Ta6, 20. Dd8, Dd8; 21. Td8, Ke7, 22. Td2, Zd7, 23. e4, Zc5, 24. Tad1, Lc7, 25. b4, Za4, 26. b5, cb, 27. Zb5, La5, 28. Tc2, Tc6, 29. Tc6, hc, 30. Zd4, Ld7, 31. Zb3, Lb6, 32. Tc1, c5, 33. Tc2, Kd6, 34. Zd2, Kc6, 35. Zc4, Ld7, 36. f4, Le6, 37. Lf1, f6, 38. Za3, Zb6, 39. Zb5, Ld6, 40. Zd4, Kd7, 41. Lb5, Ke7, 42. Ze6, Ke7, 43. a4, Zc8, 44. Lc6, Lc7, 45. Kg2, Lb6, 46. Tb2, La5, 47. Tb5, Lb4, 48. a5, Zd6, 49. a6, un melnie padevās. Zi mīgi, ka melno nevēriņai 12. gājienā seko lieliska aizstāvēšanās, kurā baltiem izdodas salauzt pēc ilgas un grūtas cīņas.

Uzdevums divlīdņu sacensībai.

Motto: „Cīņa par līnijām“

Mats divos gājienos.

Dalīšana.

Papildiniet sekojošo dalīšanas uzdevumu, unuktu vietā ierakstot vajadzīgos ciparus:

6 6 6 6

6 6

6 6

6 6

6 6

6 6

6 6

Stabīgu mīkla.

r	o	d	i	a	k
r	a	d	i	a	d
a	o	m	p	s	d
g	u	m	a	ā	l

Saliekot stabīgus pareizā kārtībā, līmeniskās burtu rindas (no kreisās uz labo) sastāda pazīstamu latviešu sakāmvārdu.

Atrisinājumi.

(Skat. Laikmetu Nr. 7.)

Krustvārdu mīkla Nr. 5.

Līmeniski: 1. Paegle. 2. Grasis. 3. Taisne. 4. Urbis. 5. Asara. 6. Sils. 7. Ilga. 8. Aube. 9. Emsa. 10. Ināra. 11. Ētika. 12. Allaži. 13. Papiņš. 14. Asakas.

Stateniski: 3. Timora. 11. Ežiņa. 15. Gulbis. 16. Arsēns. 17. Arkas. 18. Sāga. 19. Ēnas. 20. Liāna. 21. Estēti. 22. Trieka. 23. Palmas. 24. Aļķas. 25. Paja. 26. Ikri.

Vizitkaršu mīkla.

Anekdoti.

Balsienu mīkla

Zivis. Zila. Visla. Vista. Lata. (Uzdevumā jābūt: koka materiāls). Laka. Lasis. Taka. Tāsis. Kāsis.

Attapīgais gleznotājs.

Gleznotājs attēloja mednieku tēmējot, ar piemiegtu kreiso aci.

Noslēpto balsienu mīkla.

Anete — Tikumi — Cigarete — Kāvi — Sula — Jokohama — Laudona — Sirdis — Saruna — Panākumi.

No katra vārda ņemams viens balsiens. Lasot rindu kārtībā, sastādās šim laikam piemērots latviešu sakāmvārds.

Vizitkaršu mīkla.

NETE RISNE

Kā sauc viņas māsu?

VĀCU GRĀMATAS
UN LABAS GLEZNAS

niedz vai uz vēlēšanos pasūta jums no vācu izdevniecībām

H. O. HOLZNER

VĀCU GRĀMATU UN MĀKSLAS TIRDZNIECĪBA
RĪGĀ, KAĻŅU IELĀ NR. 4, TĀLR. 21043

Karbīda lukturu
un lampu pa-
raugi.

KARBĪDA GAISMA TUMŠIEM VAKARIEM

Aizmugures iedzīvotājiem jāveltī visi spēki cīnītāju atbalstam un savā dzīvē jāpiecieš daži ierobežojumi. Viens no šādiem ierobežojumiem ir šķidro degvielu, īpaši petrolejas, trūkums apgaismošanai. Tādēļ Rīgas primusu fabrika pilnīgi nodevusi karbīda lampu ražošanai, izlaižot dienā ap 250 lampu. Konstruēti jauni uzlaboti karbīda lampu veidi, kas piemēroti telpu apgaismošanai gan kā galda, gan sienas lampas. Tuvākās dienās tirgū sāks izlaist arī pirmos karbīda vējlukturus.

Salīdzinot ar petrolejas lampām, karbīda lampai ir daudz priekšrocību. Lauksaimniecībā lietojamais petrolejas vējlukturis dod 3—4 sveču gaismu; parastās petrolejas lampas, patērējot 20 gr. petrolejas stundā,

sniedz gaismas efektu 5 sveču gaismas apmērā, bet lielākās un labākās galda lampas, kas patērē 40—50 g petrolejas stundā, nedod vairāk kā 18 sveču gaismu. Karbīda lampas spilgti baltā liesma piepludina telpas ar patīkamu gaismu. Karbīda patēriņš šādā lampā ir 25—40 g stundā un izmaksā 0,4—0,6 fenīpi. Lampas gaismas efekts, atkarībā no degļa un karbīdam pievadītā ūdens daudzuma, sasniedz 10—15 sveču gaismu.

Jauno karbīda lampu ārējais veidojums ir gluds un glīts, bet konstrukcija ērta un vienkārša, lai lietotājiem nesagādātu grūtības. Lampu pagatavošana piemērota masu produkcijai, un fabrika līdz rudenim cer izlaist tirgū vairākus desmit tūkstošus.

J. M.

JAUNĀ SPĀNIJA

(Skat. 4. un 5. lapp.)

Trīs gadus ilga nacionālās Spānijas atbrīvošanas karš. Tas bija spāniešu karš. Tam tomēr bija nozīme priekš visas Eiropas.

Abās pusēs līdz ar spāniešiem cīnījās brīvprātīgie no visas pasaules. Vācijas un Itālijas brīvprātīgo legioni plecu pie pleca ar Franko karaspēku izcīnīja uzvaru. Arī iri un portugāļi pievienojās Franko pulkiem kā cīnītāji pret sarkano mēri. Starptautiskās brigādes, kas kā pirmās cīnītāju svešinieku slēgtas kaujas vienības ieradās vai formējās Spānijā, galvenā kārtā zem padomju un franču komandas, skaidri rādīja, par ko īsti iet cīņa. Tās atbalstīja arī Anglija. Pēdējā teorētiski piekrita devīzei: — Spānija spāniešiem, bet tās politikā bija: Spānija — sarkanajiem spāniešiem. Ģenerālim Franko jau cīņas sākumā bija skaidrs, ka tikai pilnīga uzvara un boļševisma iznīcināšana Spānijā, ņemot tam iespēju izmantot zemi kā izejas punktu saviem nolūkiem ārpus Spānijas, var sagādāt mieru Spānijai, bet līdz ar to var nodrošināt arī Eiropu no boļševiku naža dūriena mugurā.

Šo cīņu šķīstīšanās ugunīs atdzima spāniešu varonības gars, izkristalizējās pamati jaunajai Spānijai. Raksturīgs piemērs tam ir ielenkto 2000 varonīgās nacionālās Spānijas cīnītāju varonība pret divdesmitkārtīgo pretinieka pārspeku Alkazarā pie Toledo. Šīs patriotu saujņas cīņa kļuva par simbolu jaunajai spāniešu varonībai. No Alkazaras aizstāvju parādītās varonības tauta guva atziņu, ka varonība ir labāka par padošanos, un ka likteni pats sev arvien kaldinās tas, kas, riskējot dzīvību, arvien drosmīgi iet uz priekšu.

Šis jaunās Spānijas varonības gars uzvarēja. Tradicionālistu (Communion Tradicionalista) jau agrāk paceltie lozungi: „Liela Spānija, brīva Spānija, vienota Spānija” sāka realizēties jau cīņu laikā. Neloķāmā pašpalāvēībā un pārliecībā par galīgo uzvaru, jau ierakumos veidojās jaunās Spānijas vienīgā partija — falanga un uzsāka arī jaunās Spānijas uzbūvi. Kopīgās cīņās un kopīgās ciešanās kaldinājās jauni spēki. Še tauta sakausējās vienā vienībā. Sekojot seno romiešu tradīcijām, spāniešu karavīri sāka radošu darbu vēl ieroču troksnī. Tā aiz cīņu frontēm jau radās autoritātīva valsts. Šī vienīgā partija Spānijā, kur līdz tam gandrīz veselu gadsimtu jisinājās visniknākās partiju

cīņas, bija brīnums. Falanga bija vairāk kā politiska partija. Tā bija visa armija, un visa armija bija viena partija — falanga. Šīs partijas locekļu izlase notika kauju ložu krusā pēc smagākiem, bet arī cēlākiem principiem: varonība un upuris.

No Spānijas šis karš prasīja lielus un smagus upurus, bet tas deva arī impulsus jaunai dzīvei. Sarkanā terrora upuru skaits vien sniedzās pāri 250.000. Tanī nemaz neietilpst atbrīvošanas cīņās kritušo skaits, kas arī sniedzās simtos tūkstošos. Šis karš bija lieliska skola jaunās Spānijas karaspēkam un arī tiešam valsts izveidošanas darbam. Falangisti jau ierakumos palīdzēja izveidot ciešus sakarus starp valsti un tautu. Falangistu partija ar savu taisno līniju nacionālās politikas realizēšanā nodrošina tautai tiešu līdzdalību visā valsts dzīvē. Falangistu partijas programma galvenokārt pievēršas sociāliem jautājumiem. Sociālismu realizē izejot no viedokļa, ka atsevišķas intereses pakļaujamas valsts interesēm un ka saimnieciskā laukā jaunā Spānija uzskatāma kā liels producentu sindikāts, kas izveidots uz korporatīviem pamatiem, lai kalpotu vienam mērķim — tautas kopībai. Lieliska, skaidri nospraustās robežās izstrādāta darba satversme nosaka un rēgulē saimnieciski sociālo dzīvi visos sīkumos.

Jaunā Spānija savu dzīvi grib veidot pēc iespējas pašas spēkiem. Ārzemju interesēm likta robeža jau ar 1938. g. dekrētu, kas ierobežo nekustamu īpašumu iegūšanu. Akciju sabiedrībās 60% kapitāla jāatrodas spāniešu rokās. Tiesības izmantot kalnrūpniecību piešķir tikai spāniešiem.

Sevišķa vērība veltīta lauksaimniecībai. Tās izveidošanu un jauniem pamatiem Franko valdība sāka jau atbrīvošanas kara laikā. Lauksaimniecības reformas galvenais uzdevums ir sagādāt zemi zemnieku jaunsaimecībām. Nepieciešamie priekšnoteikumi tā realizēšanai radīti, gādājot vispirms par rūpīgu garīgu, tehnisku un par visām lietām — finansiālu sagatavošanos. Daudzās muižās ierīkotas lauksaimniecības skolas sīksaimniekiem.

Lauksaimniecības produktivitātes celšanu veicina vairāki radikāli likumi un rīkojumi. Lauksaimniekiem nodrošinātas piemērotas cenas par visiem viņu ražotiem produktiem. Viņiem nodrošināts arī kredīts, ko rēgulē sevišķa nacionāla lauksaimniecības kreditēšanas sistēma. Spekulatīva tirdzniecība ar lauksaimniecības produktiem novērsta. Gādāts, lai palielinātu sējumu un izmantošanai derīgās zemes platības pavairošanu vispārīgi, piešķirot zemi jaunsaimniekiem. Sistē-

matiski veicina arī lopkopības pacelšanu augstākā pakāpē. Lai sagādātu papildu darbu un izpeļņu laukstrādniekiem arī laikā, kad sējas un ražas novākšanas darbi izbeidzas, lauksaimniecības apgabalos ierīko arī papildus rūpniecības uzņēmumus. Vienu daļu mazu rūpniecības uzņēmumu pārceļ no lielākām pilsētām uz mazākām un uz laukiem. Stingri raugās, lai paceltu higiēniskos apstākļus un vispār uzlabotu zemnieku sociālo stāvokli. Tā realizēšanu pār-rauga sevišķa kontrole.

Liela vērība veltīta jaunatnes audzināšanai dedzīgas tēvijas mīlestības, darba un pienākuma apziņas un jaunā laikmeta izpratnes garā. Jaunatni piesaista arī valsts nacionālā īpašuma atjaunošanas darbos. To Franko valdība sāka jau tūlīt pēc atbrīvošanas kara uzcelsšanās. Pirmo reizi šai darbā piesaistīja visu jaunatni. Ražas ievākšanu organizēja kā nacionālo palīgdienestu. Jaunatnei uzticēts arī sociālās palīdzības darbs. Falangistu jauneklī un jaunavas rūpējas par kara invalīdiem, bēgļiem, trūcīgiem un mātēm.

Ar valsts galvas — Franko (caudillo) rīkojumu jau kopš 1939. g. likvidētas visas partijas, brīvmūrnieku ložas, arodorganizācijas, sindikāti un politiskās organizācijas. Pats par sevi saprotams, ka jaunā Spānija visu savu dzīvi tagad kārtoti arī bez žīdu līdzdalības.

Jaunā Spānija joprojām cienīgu vietu ierāda katoļu baznīcai kā tautas garīgai audzinātājai.

33 mēnešus ilgajā atbrīvošanas kara laikā sāktais Spānijas jaunūzbuves darbs neatlaidīgi turpinās. Jau šī pirmā reformu posma beigās pierādījās, ka falangistu partija Franko vadībā realizē to sociālo taisnību, kādu spāniešu labklājības viltus cīnītāji liekulīgi bija rakstījuši uz saviem karogiem. Jaunie sociālie likumi turpmāk gādās par to, lai darba konflikti un trūkums tik neizsmeljami bagātā zemē kā Spānijā piederētu pagātnei. Jauna politiskā griba šai jaunradīšanas procesā apvienojas ar darba spēkiem.

Savu likteņu kopību ar ass valstīm jaunā Spānija apliecinājusi ar stingru apņemšanos nest jebkādas upurus cīņā par jauno Eiropu, pievienodamās pretkominternā paktam. To jaunā Spānija pierādījusi jau arī darbos, piedaloties cīņās plecu pie pleca ar pārējām Eiropas tautām austrumu frontē pret kopīgiem ienaidniekiem — boļševikiem un viņu atbalstītājiem — žīdiski plūtokrātiskas varas reprezentantiem — angļiem un amerikāņiem.

E. Tūbelis.

ZVIEDRU ZEMNIEKU IDILLE — DZIESMAS UN DEJAS UZ RĪGAS DRĀMATISKĀ TEĀTRA SKATUVES

No kreisās: J. Osis — Svens Ernsens, P. Dumpis — Ola, A. Brechmane — Līze un A. Klinte — Brita.

„Trīs puīšu polka“

F. Dalgrena luga Vermlandieši Rīgas Drāmatiskajā teātri. Režisors O. Uršteins, skatuves gleznotājs — R. Pilādzis, dirigents — K. Lietiņš, Dejas iestādējus — Z. Lepne.

Graudīņa — Anna un O. Uršteins — Eriks.

J. Lemus — mižas īpašnieks un M. Damroze — Lota viņa meita

Īsā laikā jau trešajā jauniestudējumā mēs Rīgas Drāmatiskā teātra ansambli redzam uz skatuves F. Dalgrena zviedru tautas lugā „Vermlandieši” tik dzīvu, vitāla spēka pilnu un lokanu, kādu to sen neesam redzējuši. Liekas, ka šai izrādē spēles prieku atguvušie aktieri cenšas nokratīt pēdējās bolševiku gada tumšās un drūmās atliekas teātra dzīvē, kad tos nomāca aziātiskās lugas, kas svešas mūsu asinim un garam.

Uz iemīļotas skatuves redzam atkal Eiropas lugu, kuras darbība risinās uz gaiša fona priecīgos laudīs. Lugas saturs, dziesmām un dejām bagātīgi apvīts. Šķēlinās ap tēvzemes mīlestībā un draudzībā rītošo, šķiru mīda neskarto Vermlandies laužu dzīvi.

Tur sarežģījumu, tam sekojošas skumjas un pat traģismu rada patiesas mīlestības un šauru, aprēķina radītu uzskatu sadursme. Paču viss atkal izlīdzinās ar nelaimes gadījumu bez nāvīgām sekām, un beigu skatā harmoniskā Vermlandies dzīve plūst tālāk savā dziesmu un deju idillē. Tā formāli izteiksmīgu kāpinājumu sasniedz delartiski komiskajā Nīla Jensena tēlā, kas parādās pašās beigās un lielās, ka Stokholmā ceļot nacionālo muzeju. Un tiešām, vecais īpatnis kopā ar etnogrāfisko parašu glabātājiem — vermlandiešiem ceļ nacionālu muzeju garīgajā ziņā.

Ne lugas saturs, kas pārcilā vieglajām komēdijām gandrīz par tradīciju kļuvošo jauniešu mīlestības un vecāku aizspriedumu problēmu, bet gan gars un noskaņojums, kas valda uz skatuves, pauž ideju — dzīvot nacionāla gara apdvestu draudzības un vienotības dzīvi. Un šo dzīvi mēs jaušam mūsu rītdienā.

Apsveicama Drāmatiskā teātra lugas izvēle, jo mūsu publika, kas pamatoti sūdzas par iepriekšējā gadā saņemtiem nerviem, no šīs lugas var smelties dzīves prieku un atpūtu.

P. P.

GAISS HUMORS UN DONAVAS ROMANTIKA RĪGAS KINOTEĀTROS

Par spīti visām kara laika grūtībām un ierobežojumiem, vācu filmu rūpniecība savu māksliniecisko produkciju pavairojusi un kāpinājusi. Pēdējā laikā izlaistas daudzas jaunas filmas, ko rāda dzimtenē, frontē un pārējās Eiropas valstīs. Arī Latvijā, pēc pārciestā šausmu un terora gada, kino nozarē sācies jauns un rosīgs darba posms, iepriecinot mūsu skatītājus ar jaunām idejiskām un mākslas ziņā augstvērtīgām filmām. Sonedēļ Rīgas kinoteātros parādās divas jaunas filmas: komēdija „Neuzticīgais Ekeharde” un drāma „Donavas kuģinieki”.

V. S.

Pauls Javor's un Hilde Krahl filmā „Donavas kuģinieki”

Latviešu baleta gaitas

1918. gads uzskatāms par latviešu baleta mākslas sākumu. Šinī gadā pie Nacionālās operas nodibināja pirmo profesionālo latviešu deju grupu. Arī agrāk operas uzvedumos, teātros un koncertos notika deju priekšnesumi, bet tie bija amatiešu priekšnesumi bez izkoptām spējām un ar vāju dejas mākslas izpratni. 1918. gadā pirmā latviešu baletmeistara Voldemāra Komisāra vadībā sākās sistematiska un mērķtiecīga latviešu deju grupu apmācīšana.

Latviešu baleta māksla ir jaunākā no visām latviešu skatuves mākslām. Isā laikā latviešu balets uzrādījis izcilus sasniegumus un šodien uzskatāms par vienu no ievērojamākām dejas mākslas vienībām arī pāri mūsu zemes robežām. 23 gadu pastāvēšanas laikā latviešu balets uzvedis vairāk kā 40 baletus, starp tiem 4 latviešu oriģinālballetus un 20 lielus daudzdziedliņu baletus. Šie skaitļi runā par latviešu baleta mākslas lielo vērienu un nozīmīgumu.

Tā bija pavisam niecīga saujiņa deju grupu, kas 1918. gadā vēl tikai iesāka savu izglītību dejas mākslā. Nekādas domas par baleta izrādēm tad vēl neloloja, un katrs bija apmierināts, ja dabūja nodejot kādu valsī vai gavoti operas uzvedumā. Toties visi strādāja ar lielu pašreizējību un, pelnot iztiku kantoros, veikalos un fabrikās, vakarus pavadīja baleta studijā. Tas turpinājās vairākus gadus, kamēr izveidojās maza baleta grupa ar zināmu dejisku kultūru un kaut cik attīstītu dejas prasmi. Līdz ar to radās iespēja realizēt jau neliela apmēra baleta uzvedumus. Šie uzvedumi guva vienmēr lielāku un lielāku ska-

A. Feodorova un O. Lēmanis baletu „Riekstkodis”.

M. Lence un R. Saule tautu meito un tautu dēls.

H. Tangijeva-Birzniece baletā „Don-Kichots”

M. Kalniņa baleta „Apburtā princese”.

V. Komisārs baletā „Raimonda”.

N. Cveiberģa baleta „Riekstkodis”.

titāju ievēribu. Panākumi bija vienīgā atlīdzība dejotājiem, jo atalgojumu tie tik pat kā nemaz nesaņēma. Atceros, ka daudzi pēc mēģinājuma nebrauca mājās, bet palika līdz izrādei teātrī, lai ietaupītu tramvaja izdevumus.

1923. gadā izveidoja īpašu baleta ansambli pie operas, un patstāvīgo baleta uzvedumu skaits pieauga. Gandrīz ik nedēļu divas izrādes pildīja baleta uzvedumi. Dejotāju stāvoklis palika joprojām slikts. Dejotāji saņēma trīs reizes mazāku atalgojumu par kora un orķestra darbiniekiem. Baletdejojotājus uzskatīja par kādas „zemākas” mākslas pārstāvjiem, ko istās pilsoniskās ģimenes ne labprāt aicināja. Par spīti materiālām un morāliskām grūtībām, baletdejojotāji turpināja savu darbu, un viņu vidū sāka izveidoties jau pirmās ievērojamākās personības, kas varēja uzstāties atbildīgās prīmabalerīnu un premjēru lomās.

1930. gadā, tā tad pēc 10 gadu ilga un

neatlaidīga darba, latviešu baleta dejotāji bija jau tik tālu izkopusi savas tehniskās spējas un māksliniecisko personību, ka vieni paši, bez cittautiešu resp. krievu baleta solistu līdzdalības, varēja sniegt lielus baleta uzvedumus. Visā šajā garā periodā skatītāju nedalīta atsaucība bija baleta attīstības īstais un drošais balsts. Tomēr arī jaunajā posmā latviešu baleta ceļš nebija rozēm vien kaisīts. Nerunājot par materiālo stāvokli, kas palika joprojām ļoti bēdīgs, sāka uzpeldēt tīri principiāla rakstura iebildumi pret latviešu baletu. Biežāk un biežāk sāka cīlāt jautājumu, vai klasiskā baleta ceļš ir pareizais. Sāka meklēt un atrast daudzas kļūdas, un beidzot presē parādījās uzskati, kas latviešu baletu atzina par izkurtējušu un latviešiem pilnīgi nevajadzīgu. Galvenais motīvs bija tas, ka latviešu baletam līdzīga ansambļa nekur citur Eiropā neesot, un tāpēc latviešu klasiskais balets neatbilstot laika garam.

E. Pfeitere un A. Lembergs
baletā „Don-Kichots”.

S. Itgenova un B. Loktevāku

M. Griķe baletā „Gulbju ezers”.

Katrā ziņā jāmeklēnot pavisam jauns ceļš, jāradot jauns dejas veids, jauns stils, jaunas formas u. t. t. Būtībā tas nozīmēja dejas mākslas attīstības vietā iesākt šaubīgu, bezformīgu eksperimentēšanu. Pietiek atcerēties, ka viens no latviešu komponistiem, pats būdams 3 cēlienu baleta mūzikas autors, savos rakstos baletu salīdzināja ar cirkus mākslu, jo baletu dejojot varot iemācīt arī zirgus. Te redzam, cik aplamu baleta vērtējumu dažkārt pielaida pat mūsu ievērojamākie mākslas darbinieki. Baleta vadītāji un dejotāji ticēja savai mākslai un turpināja to izkopt iesāktā virzienā.

1934. gadā par latviešu choreografu izvir-

zījās Osvalds Lēmanis. Līdz ar to latviešu balets ieguva savu deju un inscēnējumu autoru — latvieti. Viss turpmākais latviešu baleta darbs un inscēnējumi bija jau kā pašu radīti, tā arī izpildīti, bez svešām ietekmēm vai palīdzības. Latviešu balets bija jau tik tālu izaudzis, ka vairākkārt ar lieliem panākumiem viesojās arī Vakarēiropas centros. No latviešu baleta attīstības gaitas varam redzēt, ka liela ticība savai mākslai, neatlaidīgs darbs un patiesais talants uzvar visus šķēršļus un rada jaunas, paliekamas mākslas vērtības.

Juris Liesma.

J. Kalniņa 1 cēliena balets „Lakstīgala un roze”, O. Lēmaņa horeogrāfija ar P. Rožlāpas dekoratīvo ietēru.

No kreisās: O. Lichačova, O. Lēmanis un T. Vestena baleta „Fantastiskās lelles”.

Boļševiku postījumi Rīgā

Pēc lielā ugunsgrēku Pēteru baznīcā no drupām liesmu nebojāts paceļas kāda kapa piemineklis — dzīvības un nāves simbols.

Baiga satraukuma pilnas dienas pārdzīvoja Rīgas iedzīvotāji, gaidot atbrīvošanu no boļševiku terora. „Neuzvaramo” pulki sagrītojās jau pēc pirmiem vācu armijas triecieniem un panikā metās atpakaļ uz plašo dzimteni. Rīgas ielās sāka plīsties čekistu un žīdu sarkangvardistu patvaļi. Mierīgie iedzīvotāji glābās pagrabos un patvertnēs, bet namu sienas un logus dragāja lodes. Drīz parādījās benzīna un petrolejas tvertnes Pēteru baznīcā, pie lielākām noliktavām un namiem. Daži rokas granātu sprādzieni, — un vairākos Iekšpilsētas rajonos vienlaicīgi sākās ugunsgrēki. Par katru mēģinājumu uguni ierobežot draudēja lode. Kad otrā dienā, glābjoties no degošo namu pagrabiem, Iekšpilsētas sētnieki uzsāka dzēšanas darbus ar ielu laistāmām šļūtenēm, sarkangvardisti noslēdza ūdens vadus. Degošai Iekšrīgai drīz pievienojās ugunsgrēki Pārdaugavas pusē tiltu galā, kur pānikas pārņemtās boļševiku daļas gāja savstarpējos sīvos pretuzbrukumos starp Torņkalna preču staciju un Āgenskalna līci. Trīs dienas un naktis pār Rīgas centra namu jumtiem plandījās liesmu jūra un dūmu mutiļi savijās virs Daugavas ūdeņiem. Kad 1. un 2. jūlijā Rīgas ielās, iedzīvotāju gaviļu sveikti, iesoļoja vācu karavīri, abās Daugavas pusēs rēgojās tikai kūpošu drupu kaudzes.

*

Rīgas pilsētas darbinieki pabeiguši noskaidrot visos pilsētas rajonos sagrauto namu vērtību un bojātām ēkām nodarītos postījumus. Tiešā kara darbība Rīgas pilsētu skārusi samērā maz. Atbrīvošanas cīņu pēdas būtu jau aizmirstas, ja milzīgās drupu kaudzes un izdegušie korpusi pilsētas centrā vēl tagad neatgādinātu satrakoto žīdu čekistu tišos postījumus.

Pēc Rīgas pilsētas iestāžu savāktiem datiem, kara darbības periodā Rīgā nodegušas un sagrautas pavisam 215 ēkas 10.500.000 RM vērtībā. Te vispirms jāmin Pēteru baznīca ar 2 baznīcai piederīgām ēkām par 1.500.000 RM, 21 valsts ēka par 700.000 RM, 3 sabiedriskas ēkas par 500.000 RM, 10 pilsētas ēkas par 400.000 RM, 159 nacionālīzētie nami par 7.200.000 RM un 15 privātas ēkas par 200.000 RM. Vairāk vai mazāk bojātas 2143 ēkas (to starpā 12 baznīcas), kurām nodarīto postījumu apmēri novērtēti par 2 milj. RM. Kopsummā kara dienas Rīgā skārušas 2358 ēkas, radot zaudējumus par 12.500.000 RM.

Vislielākie postījumi Iekšrīgā, kur gandrīz pilnīgi izdegušas divas prāvas gruntsgabalu grupas. Pirmajā grupā, ko ietver Daugavmalā — Peldu — Grēcinieku — Skār-

ņu un Kaļķu iela, bojā gājušas 46 ēkas, otrā grupā starp Svērtuves — Kaļķu — Šķūņu — Jaunielu un Daugavmalu pilnīgi izdegušas 38 ēkas. Pavisam Iekšrīgā izdegušas 97 ēkas, bet 319 nami bojāti. Novērtēto zaudējumu apmēri sasniedz 7 milj. marku.

Otrs smagāk piemeklētais rajons ir Pārdaugavā starp Zemgales tilta galu un Āgenskalna līci. Tur nodegušas 35 un bojātas 75 ēkas, galvenokārt dzīvojamie nami. Zaudējumu apmēri — 2 milj. marku.

Tiešās cīņu pēdas pilsētas bojājumos redzamas Torņkalna centrā ap Bērnu slimnīcu un Bauskas ielu, kur pirmās vācu triecienvienības isā cīņā pārvarēja pēdējo boļševiku pretestību. Gar Jelgavas šoseju nodegušas 6 ēkas, apkārtnē bojātas 33, bet Bauskas ielas rajonā nodegušas 8 un bojātas 70 dzīvojamās ēkas. Bēgošo boļševiku ceļš iezīmējies Vidzemes šosejā un Ropažu ielā ar dažiem ugunsgrēkiem un ložu pēdām namu sienās un logu rūtīs. Kara postījumi sastopami arī Āgenskalnā, Ilgciemā un citos pilsētas rajonos. Boļševiku uzspridzinātās municijas noliktavas eksplozijā Kīšezerā ielā bojāti 118 Mežaparka nami.

Šeit minētajos zaudējumu skaitļos ieskaitīta tikai bojā gājušo un jau agrāk nolietoto namu materiālā vērtība, nerēķinot tur sadegušos preču krājumus un iemītnieku iedzīvi. Vēsturiskās un garīgās vērtības, kas apraktas sagrauto namu drupās, vispār nav skaitļos ietveramas. Bez agrāk aprakstītām Pēteru baznīcas, Melngalvju nama un Rātsnama celtnēm pēdējā ugunsgrēkā Iekšrīgā izdegušas arī vairākas pazīstamā Rīgas architekta Kristapa Hāberlanda (dz. Rīgā 1750. g., miris 1803. g.) celtās ēkas: Rūtenbergu nams Jaunavu ielā 3, nams Lieļās un Mazās Jaunavu ielas stūrī, nams Mazā Grēcinieku ielā aiz Melngalvju nama. Arhitekts Kr. Hāberlands bija klasicisma pārstāvis Rīgā, un viņa celtās ēkas iezīmējās ar labu ārējo un iekštelpu izveidojumu.

No bojā gājušām senceltnēm jāatzīmē vecā zviedru laiku naudas kaltuve Monētu ielā, kuras sienās bija uzglabājušies cilnī kalti Gustava Adolfa attēli. Galīgi izdegusi arī pilsoņu Zilās gvardes mantnīca (pēdējā laikā ugunsdzēsēju mītne blakus Melngalvju namam) ar veco Rīgas vapeni un gada skaitli 1554 (domājams, nama celšanas gads). Tāpat gājuši bojā vai tikai pa daļai saglābti daudzi Rīgas 17. un 18. gadsimta ēku portāli. Līdz ar Kamārinu namu (Rātslaukuma un Kaļķu ielas stūrī), kas bija viena no pirmajām Rīgas pilsoņu dižekām, iekšstelpās bagātīgi izrotāta skulptūrām, bojā aizgājusi arī visa Rīgas medicīniskā literatūra, ko boļševiki tur bija savākuši, lai izveidotu centrālo medicīnisko bibliotēku.

Kurmaņa nama drupās, Mārstaļu ielas un Daugavmalas stūrī, iznīcināti Centrālā dzimtenes pētišanas mūzeja eksponāti, kas savākti no agrākās Celniecības izstādes, Saules mūzeja etnografiskiem materiāliem, Dabas mūzeja u. c.

*

Boļševiku un kara postījumu pēdas Rīgā pagājušās vasaras pēdējos mēnešos lielumā jau nodzēstas. Vēsturiskās Pēteru baznīcas un Melngalvju nama atlikušās daļas nosegtas pret tālākiem bojājumiem. 60 proc. bojā gājušo ēku drupu jau novākts, atlikušo daļu novāks šinī pavasarī. Tad Iekšrīgas rajonā pavērsies brīvi laukumi pilsētas jaunūzbuvei, kā to prasa jaunais laiks. J. M.

Skats uz ugunsgrēkā sagrauto namu drupām Kaļķu un Kunģu ielas stūrī.

Tas kādreiz bija Rīgas ainavā pazīstamais Pēteru torņa gailis.

Postkards ar bruņotiem cilvēkiem pie Rātslaukuma

No kara laika bojātas Doma baznīcas torņa galerijas paveras plašs skats uz bojševiku izpostīto Rīgas centru.

Izdegušā Iļģuciema manufaktūras fabrika

Boļševiku izpostītas lekšrīgas plāns. Melnajos laukumos — pilnīgi izdegušo ēku kvartāli; pelēki tonētos — bojāto ēku grupas.

Materialā ziņa lielaki postījumi gan nodarīti pilsētas centram, bet visvairāk ēku sabojātas pilsētas nomalēs. Galveno ceļu malās

Pēc vienošanās ar Austrumu apgabala raidītāju grupas vadību, „Laikmets“ sākot ar nākamo numuru ievietos radiofona nedēļas programmu.

ILLOSTRĒTS NEDĒĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS“. Atb. izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Atb. redaktora vietnieks ALBERTS PRANDE. Žurnāla „Laikmets“ redakcija un apgāds Rīgā, Kaļķu ielā 25. Numurs maksā 30 Rpf. Abonēšanas maksa par marta mēnesi RM 1,20. Abonementi jāpieteic tieši pastā. Pieteikumus ar naudas pārvedumiem apgāds nepieņem. Nākamais numurs iznāks 27. februārī. Tālruni: Atbildīgais redaktors 22588, redakcija 22614.

Zem Ruzvelta spiediena Amerikas mazās valstis, atskaitot Argentīnu un Čīli, paziņojušas par iesaistīšanos karā Ruzvelta pusē Vācija to piegādāmus zināšanai.

AMERIKAS 7 MALENIĒŠI KARĀ.

Ruzvelts (aizmugurē): „Vai redzat tur to vācu zemūdeni? Duriet nu labi dūšīgi!”

Bēdīga balss: „Bet, onkulit, mēs taču netiekam klāt, tur ir ūdens!”

„DZIU-DZITSU”.

„Webbild”.

„To jau es viņai teicu, tāpēc tagad viņa mani modina arī tad, kad nekā nedzird.”

Vienās ballēs.
„Kāpēc tu esi tik novārdzīš?”

„Par maz guļu. Sieva šausmīgi baidās, no zagļiem un pie mazākā troksnīša modina mani.”

„Bet zagļi taču netrokšņo?”

Saprot lietu.

Grabulis ierodas darbā ar svaigiem ieskrāpējumiem seja. Viņa darba biedrs Babulis brīnās:

„Cilvēk, kas tevi tā apstrādājis?”

„Tas, zīni, nelaimes gadījums. Vakar, pa aptumšoto ielu mājup ejot, gadījās paklupt, un tā es iekritu ar seju gruvešu kaudzē.”

Babulis smīn: „Cik gadus jau tu esi precējies ar šo gruvešu kaudzi?”

Mūslaiku sievietes.

„Uz sievietēm gan šajos laikos nevar vairs paļauties!”

„Kā tu nāci pie tik jaunas atziņas?”

„Iedomājies pats: man ir četras līgas, bet noskaidrojās, ka neviena no viņām nav man uzlicīga.”

Go la laika

Krievu dziesmiņa balalaikas pavadījumā.

Pāri Kremliņ mēness staro,
Bālu nāves gaismu lej,
Kauju beidzamo nu kaņķo,
Ko tu, balalaika, smeļ?
Mīlais mans uz kaņķu taisās,
Neliens kājā zābaclūš:
Drūmas domas galvā maisās,
Jāiet ir, bet negrib viņš.
Mīlajam es devu buču,
Devu terpentīnu līdz:
Ja būs krievu fronte fuču,
Lai tas bēgot plepalīdz.
Mīlais mans stachanovietis,
Politābecīti prot:
Diezgan verga dzīvi cietis,
Kas tad šim ko nekarot!
Mīlais mans ar politruku
Nozvērējās kalnus gāzt.
Abi mūk, kad ieraug' stuku.
Nu grib mīlo čekā bāzt.
Mīlais, veikli plintī slēdams,
Politrukam ribās šauj; *
Mīlais atziet gūstā smēdams,
Marksam tagad bārdā splauj.
Skani skaļāk, balalaika,
Stalnam pie pašas auss,
Cik nu viņam vairs tā laika —
Gan jau visus neapšaus!

JAUNAIS LOZUNGS.

„Tā tad, biedri, mūsu jaunais lozungs ir: šogad ne soli vairs atpakaļ! Mēs soļosim tikai uz priekšu — uz austrumiem, un tā kā zeme ir apaļa, tad kādā dienā mēs no rietumiem iesoļosim Berlīnē — sapratāt?”

(„Deutsche Illustrierte”)

A. Zandis.

A. Zandis.

TECHNIKA.

Elektronmontieris augstsprieguma līnijas izlabošanas darbos griežas pie sava palīga: „Sāker rokās šos divus stieplu galus! Vai tu ko jūti?”

„Nē!”

„Nu, tad tur tos divus galus neaiztīc: tajās stieplēs ir 5000 voltu sprlegums.”

Aplinkus.

Kvēķeru sektes locekļiem uav brīv ne zvērēt, ne lādēties. Kad tomēr rodas nepieciešamība kaut ko stiprāku pateikt, kvēķeris prot izlidzēties, izsakoties „aplinkus”. Kādam sektes loceklim bija gluži nepieciešams nosaukt otru cilvēku par meli. Viņš teica tā:

„Džim, tu labi zīni, ka es neesmu rupjš. Un tomēr, ja man pilsētas mirtiesnesis liktu atvest pie sevis pilsētas lielāko un nelielīgāko meli, es nedomātu ne mirkli, bet tūlīt ietu pie tevis un teiktu: „Mīlais Džim, mirtiesnesis vēlas ar tevi runāt!”